Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית HATOREN גליון כו (רכו)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. VII NEW YORK, SEPTEMBER, 10, 1920 No. 26 (226)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

נגמר בדפוס ויצא בימים האלה

לוח אחיעבר

שנה שניה

ה ת ו כ ן :

המחיר בלי כריכה — $1.75 ; עם המשלוח — $2.00
המחיר בכריכה — $2.50 ; עם המשלוח — $2.75

הכתובת :

HISTADRUTH "ACHIEBER"
201 East Broadway, New York, N. Y.

ה ע ר ה : חותמי „לוח אחיעבר", שנה ב׳, שהעתיקו את דירתם, מיום חתמם על ה„לוח", מתבקשים להודיע את כתבתם החדשה תיכף כדי שיקבלו את ה„לוח" בדיוק.

ב ר כ ו ת

הנני מברך בברכת שנה טובה את כל חברי וידידי וחברי ב„אחיעבר", ב„הסתדרות העברית" ובאגודות הציוניות ואת כל העובדים הנאמנים לתנועה העברית ולעבודת התחיה. תהא השנה הבאה שנה של עבודה פוריה בכל ענפי התחיה.

הלל ארונוף

ברכת שנה טובה לידידינו הנאמנים בכל אתר ואתר.

ש. עפשטיין ורעיתו

לראשית שנת תרפ"א הננו מביאים את ברכתנו לחברינו המורים ולכל העוסקים בחנוך העברי בפרט, ולכל קרובינו, ידידינו ומכרינו די בכל אתר ואתר בכלל.

צבי, דבורה והדסה שוסטר.

קליבלאנד, א.

למשפחת א. ל. גרוסמאן :

הנני שולח לכם, ידידי, את ברכתי ברכת שנה טובה, לשנת התחלת בנין ארצנו. יתן ה׳ שתזכו בקרוב לבנות את ביתכם על הרי יהודה.

דרולוטה, מינ.

צבי שולדינגר.

מעומק לבי הנני מברך את חברי וידידי הציונים, הקרובים והרחוקים, בברכת שנה טובה ובעוז לאומי : להלחם ולבנות את ארצנו, ארץ אבותינו.

צבי שולדינגר.

דולוטה, מינ.

ברכת שנה טובה ללוחם הלאומי זאבוטינסקי ! לחברי יעקב ספלטר מדיטרויט מיש. תנצחו בעד הצדק והיושר ובשביל בנין ארצנו.

צבי שולדינגר.

דולוטה, מינ.

לאבי ואחי ברוסיה ויתר בני משפחתנו, ולרעי, חברי ומיודעי שם ופה באמריקה וקנדה — ברכת שנה טובה שלוחה מאת

דוד קערצער ורעיתו

טורונטו, קנדה.

VOL. VII | NEW YORK, SEPTEMBER, 10, 1920 | No. 26

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן ברייניז

שנה שביעית | ניו־יורק, כ"ז אלול, תר"ף | גליון עשרים וששה

מתקבלת החתימה על „התורן"

עם הגליון הזה יכלה זמן החתימה על המחצית הראשונה של שנת „התורן" השביעית. כל אלה, שחתמו על שבועון זה רק לחצי שנה, מתבקשים לחדש את חתימתם, כדי שלא יבוא עכוב במשלוח הגליונות אליהם.

אָנו הושבים למותר לספר בשבחו של „התורן", שכבר נתפרסם טיבו בקרב קהל הקוראים עברית לא רק במדינה זו, כי־אם גם מעבר לים. כבר נוכחו הקוראים, ש„התורן" הולך ומשתכלל ומספר סופריו, מארץ־ישראל ומתפוצות הגולה, הולך ומתרבה. „התורן" הולך ומתקרב אל תעודתו: להשפיע על חיינו הלאומיים והציוניים שבמדינה זו. „התורן" היה לכלי־מבטא להמחשבה העברית וכבר קבע לו מקום חשוב בקרב העבודה של התחיה הלאומית.

אין אָנו מונים את התקונים ההולכים ונעשים ב„התורן", יען כי הקוראים עמדו עליהם מעצמם.

ונכונים אָנו להגדיל את גליונותיו של „התורן" ולהרבות את מספר עמודיו אם יתרבה מספר חותמיו. אָמנם למספר חותמיו הקבועים של „התורן" גם כיום עוד לא הגיע שום שבועון עברי אַף ברוסיה, גם בשנים שלפני חורבן הקהלות ולפני התפוררות המדינה, ומה גם במדינות אחרות, אַך יודעים אָנו, שיש עוד להגדיל את מספר חותמיו. והדבר תלוי רק ברצונם הטוב של העברים והציונים בארץ זו.

מחיר „התורן":

לשנה $4.00; לחצי שנה $2.00. לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.
החותמים מחוץ־לארץ ומקאנאדה צריכים להוסיף 50 סנט דמי משלות.

הכתובת למשלוח כספים:

HATOREN, 55 FIFTH AVENUE, NEW YORK CITY.

„התורן" מברך ברכת שנת גאולה וישועה
את סופריו, קוראיו ואת כל בית ישראל.

לִתְקוּפַת הַשָּׁנָה

עוד שנה אחת נפלה לים הנצח — ואנחנו לא נושענו. קינה ישנה ותמיד חדשה.

השנה שחלפה היתה עשירה בועידות, בתקוות והבטחות וגם בכל מיני פורעניות. אם נבוא לכתוב סקירה כללית על השנה העברה ועל הנעשה בעולם היהודי; אם נבוא להביא בחשבון את כל המאורעות הגדולים והקטנים שאירעו בעולמנו אָנו ולעשות את ה„סך־הכל" יקשה הדבר. פשוט — אי־אפשר.

המאורעות, הטובים והרעים, של העולם היהודי בשנת תר"ף היו ברובם, כמעט כולם, רק המשך או רק תולדותיהם של היסורים, הצרות וההורבנות שהשיגו את בני עמנו, אשר מעבר לים, בשנות מלחמת־העולם ובימי השלום המר הקודמים.

שנת תר"ף היתה רק דף נוסף בהטרגדיה היהודית ההולכת ונמשכת זה כאַלפים שנה, הטרגדיה ההולכת ומתגברת ומתפתלת ומסתבכת עד אשר יתעורר כל העם העברי במיטב כחותיו לעשות לה קץ ולהחל חיים חדשים על אַדמתו ותחת שמיו.

שנת תר"ף האריכה את רשימת המארטירולוגיה היהודית שאינה פוסקת. לא עבר עלינו אַף יום אחד בשנה החולפת שלא הביא לנו ידיעות נוראות ומרגיזות על דבר שחיטות, הריגות, פוגרומים, רדיפות, מצוקות ועלבונות מכל המינים שעשו ושעושים בקרב אחינו בארצות שונות, במדינות הקיימות מכבר הימים ובמדינות שאַך זה נוסדו, על יסודות רעועים ומתנודדים, בחסדם של בעלי ברית השלום. אם נבוא לכתוב רק על חלק קטן מהם אין אָנו מספיקים, כי רבו משערות ראשינו ועצמו מלספר. יש רק להתפלא על הכח החיוני של עם ישראל, על רוממות נפשם ואומץ לבבם של אחינו בארצות אויביהם ומדכאיהם, כי אחרי כל אלה קם בהם עוד רוח ולא נכרתה מלבם התקוה לשוב ולחיות חיי עם, חיים של כבוד ושל יצירה לאומית.

יש להתפלא שלמרות שסתמו וסותמים יום יום את מקורות הפרנסה והמחיה של אחינו בארצות המבוכה וההרס, בארצות הפריצים והעריצים ושונאינו בנפש, — שלמרות כל אלה לא נסתמו שם מעינות התורה וההשכלה, מעינות האמונה והבטחון.

בשנים אלה — ושנת תר"ף היא עדות נוספת — ראינו עין בעין, מי שיש לו עינים לראות ולב להרגיש, כי „נצח ישראל" אין זו אמירה בעלמא, כי „נצח ישראל" אין זו רק אגדה יפה, אבל דבר המתאמת והמתאשר יום־יום. יבואו החיים ויוכיחו.

בשנה החולפת התגבר־ה השנאָה ואולי גם הקנאָה (כמה שלא זר ותמוה הדבר שהגויים מקנאים בנו, בנו הנאכלים בכל פה מגואל והנרמסים בכל רגל אַכזריה, — עובדה היא שאין להכחישה!) לישראל בכל הארצות, גם באותן הארצות והמדינות ששם היינו כיום בטוחים וזכויותינו האנושיות אינן מקופחות, או שאינן מקופחות עוד לגמרי.

איזו יד ענקית, יד נעלמה, העושה במחשך מעשיה, מפיצה לבקרים עלילות־דם חדשות עלינו וזורעת זרע שנאָה ממארת ומרעלת בלב העמים אלינו. השנה העברה הצטיינה בתגבורת השנאָה אלינו.

נדמה כי הנצרות העולמית קראָה למלחמה על היהדות העולמית. תורת־הגזע, ההיסטוריה, הפולי־טיקה, גם הפילוסופיה, גם המטפיזיקה וגם ה„למודים האלהיים" שלהם היו לכלי זיין, לכלי משחית ביד שונאינו לחבל ולנבל, על־ידי זיופים ושקרים, את פני היהדות ותורתה, תורת חיים ונצח.

דוקא בשנות המלחמה והחורבנות, דוקא בימי המבוכות, המהפכות והפרעות הראו בני עמנו, ברוב הארצות, את רוח גאוניותם, גלו את כחותיהם החיוביים לבנות ולסדר את מערכות החיים החברתיים; דוקא בשנות ההרס והכליון הכללי הוכיחו בני עמנו בעליל את כח קיומם ואת כשרונם המיוחד לחדש את החיים ולהסתגל אל כל אותם התנאים, מהם גם נוראים ומשונים, שאין עמים אחרים יכולים להתקיים בהם, ומה גם לפרוח ולעשות חיל.

ושנאַת עולם זו, שהחדשה את כל כחות טומאָתה ורשעתה בשנה החולפת, השיבה אלינו רבים מבנינו, רבים מטובי כחותינו וכשרונותינו, שעמדו עד הזמן האחרון רחוק מאתנו.

ויום־יום שבים אלינו בנינו ואחינו שהיו נסחפים בזרם ההתבוללות והטמיעה, ומערכות לוחמינו על קיומנו וכבודנו הולכות ומתרבות ומתגברות משנה לשנה. ושנת תר"ף תוכיח.

וזוהי נחמתנו!

הנקודות היותר מאירות והיותר משמחות ומעודדות הלב של השנה החולפת עם כל חשכתה הן החלטת סאן־רימו והתמנותו של היהודי הגדול אליעזר בן מנחם שמואל לנציב העליון של ארץ־ישראל.

שני הדברים האלה יכתבו באותיות זהב בדברי ימינו הכתובים בדם התמצית של אומתנו.

שני הדברים האלה מסמנים התחלתה של תקופה חדשה בישראל, תקופת התחיה של עמנו, ארצנו ותרבותנו.

נקוה, כי השנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנת גאולה וברכה לכל בני עמנו, שנת עבודה פוריה וחיה בכל מערכות ישראל, כי רחם אלהים את ציון וירוחמו גם בניה הבונים וכל העוזרים להם בחומר ורוח.

אַדְמָתֵנוּ

מאת

א. ב. גולדברג.

והיה כפעם בפעם כאשר שב אחד מארצנו וישא את דבריו רמות ונפלאות על יפיה וגאותה, מיד התחיל מהלל ומהדר את שמיה, לאמור: — אין לך ארץ אשר שמיה דומים בזהרם ותכלתם לשמי־ארצנו לבני־הספיר, רוויי חלום־פז ועוטי הוד־קסם; שמשה בשעת השקיעה מפזרת ביד נדיבה אבקת־זהב על ראש כל אילן ועל שיא כל הר וגבע; ולילותיה רצופי־רז ומסתורין, מה בהירים, שקטים וספוגי־תאוה ותנחומים; ואין לך ארץ אשר כוכביה כה יבריקו באור זך, מזוקק, מעורר תקוה ועוז ככוכבי ארצנו.

ובכל פעם ופעם ששמעתי את ההלל והתשבחות על שמי ארצנו, הייתי עומד ותמה, עומד ושואל את עצמי: אמנם יפים הם השמים בארצנו ואין דומה ליפים, אולם אדמתנו מהי? השמים שמים לאלהים והאדמה — ניתנה לבני־אדם. זהו חלקו בחיים. לא בחביון שמים וזבול תפארתם ינוה אנוש, כי־אם על האדמה יכון, ואדמה זו מה טיבה? הפוריה היא, אם שחונה? השמנה היא אם רזה? המבורכה היא כגן־עדן אשר ברכו אלהים או מקוללה כעפרות סדום ועמורה? המדושאה היא דשא, עטופה בר, מכוסה פרחים ושתילי זית, או ערומה היא ושוממה, אכולת שרב, בוקה ומבוקה? היכולה היא לכלכל אנשים אשר יבואו בהמון מתפוצות הגולה למצוא מנוח לכף רגלם הנודדת, או יבשו מקורותיה ואין לאל ידה הצנומה לפרנס את בניה השבים לגבולה ברמעה ורנה?

אמנם לפנים כשניתנה לנו הארץ לא נאמר דבר בשבח שמיה, כי־אם: ארץ זבת חלב ודבש, ארץ אשר בעתה תתן פריה, ארץ מבורכה. ולמה מכבירים היום האנשים השבים מארצנו מלים על טוהר שמיה ותועפות כוכביה והם עוברים בשתיקה מוחלטת על אדמתה, פריה, יבולה, פרחיה, עציה? במי האשם תלוי? האשמה הארץ ששנתה את־טבעה, והאיש הבא לארצנו ואל האדמה יביט והנה שממון, מעוף צוקה, שמיר ושית, וכאשר יתעצב אל לבו ופנה למעלה ואל השמים ישא עיניו הצודים את נפשו ביפים וישקיטו מעט את רוחו הכהה, את המית נפשו הסוערת? או אמנם האנשים אשמים? אין אדם רואה אלא מה שהוא רוצה לראות, ואין מראים לו לאדם אלא מהרהורי לבו ומפני שהאנשים האלה אין לבם נוהה אחרי האדמה, אין היא מגלה לפניהם את יפיה ועשרה?

כשזכיתי לעלות בעצמי לארץ־ישראל ולהציג את כף רגלי על אדמתה, השתדלתי לעמוד על אמיתתו של דבר. גלוי וידוע היה לי מה שנכתב בספרים על אדמת ארץ־ישראל; לא נעלם ממני גם מה שכתבו כמה מן הנוסעים והתיירים, אפס הם לא הניחו את דעתי. רציתי לראות בעיני אני מה שיש לראות, לתהות על שורש האדמה, לחקור את חין ערכה ולהוכח הצדקו אלה המעליבים את כבודה בשתיקה? רציתי להסיק מסקנה על־פי ראות עיני אף־על־פי שאינני מומחה לכך, ואין מקצועי מקצוע החקלאות, לא להלכה ולא למעשה.

ואת מה שראיתי אותו אספר.

אדמת ארץ־ישראל ראויה לשמיה השלוים והזכים. אדמתנו לא פחות יפה היא משמינו ומצטיינת היא במעלותיה הרבות ותכונותיה הנפלאות. יש לה רב. אין בארצנו אדמה מקוללה, טרושה, מוכת ציה שאין לה תרופה. אתם אומרים: רוב חול צבור בה! אמנם צדקתם. אין לכחד, שטחים גדולים מתפלשים ונחנקים תחת ערמות החול. האמת ניתנה להאמר. החול מתנוסס נגד השמש ומעוור את העינים בברקו כנחושת ממורטה, ולכאורה הנך מחליט, כי החול הזה לא יעשה צמח ולא יציץ ציץ או פרח. ציצים, פרחים, צמחים ופירות — לחול מנין? מאיזה מקור יינקו לשדם וישאבו את מיץ מחיתם? הלא אין חול בבחינת אדמה כלל. ואמנם כן הוא הדבר בכל מקום, אולם שונה הוא המצב בארצנו. בארצנו אף החול נושא פירות ומדשיא דשא. ומה יפים הם הנטעים אשר החול הצורב הזה, ועינו כעין נחושת הקלל, מצמיח ומגדל מתוכו.

הנה אני מטייל עם ידיד אחד על הרי החול. רגלי משרכות את דרכן בכבדות ועיפות. החול לוהט וסולד. נתכוונתי לטייל מעט, לשאוף רוח היום, אך הטיול בחוץ קשה וברכי כושלות. אולם הנה הספקתי לעבור רק מרחק קל, ושור! מה נשגב המראה צלמון רב־הקסם משתטח לפני. נשתנתה התמונה. הכפר טובל בים של ירק, אחוז במקלעת של עפאים. הנה עומדים בקומה זקופה עצי האקאליפטוס, עבותי הפארות ומרובי העלים, עומדים הכן וישר כלפי שמים, אך באפס תביעה וחוצפה. והנה לא רחוק מפה עצים, טעוני תפוחי זהב, עומדים בסך, מערכה מול מערכה, הגזעים קלושים אך הענפים מרובים ומראה העלים — ירקרק חרוץ, ובקרבתם — שקדים נוצצים. והנה גם הזית תפוש החלום, והעלים אשר לו מצוייצים, פטורי יד אמן. מרחוק מכסיף העץ ועינו צחרחר, אולם כשהולכים וקרבים אליו נוכחים, כי ירוק הוא.

והנה גם תמרים בעלי־קומה מזדקרים ומרימים את ראשיהם למעלה בגאון ומתרשמים באופק השמים בכל הודם. ומסביב ירק ועלים, עתרת פרחים מכל המינים: פרחים פראים, ויופי ומקסם להם, קורצים בעיניהם כאילו מתגאים הם בעושר צבעיהם, פרחים בני תרבות וריחם עולה באף ונוסף בך שכרון, פרחים אדומים כלוית השני ובאמצע הפרח נקודת־חן שחרחורת, כבעל לחיה של עלמה, בת־ציון המצויינת.

כולי חוש וכולי עין הסתכלתי דומם ביפי נוף זה. כמרותק עמדתי על מקומי משתומם ומתפעל ולא יכולתי להסיר את עיני. הביטה וראה — חשבתי בלבי — אי מרופד דשא, מסוכך עצים וזלזלים בקרב ערבת החול. אולם כשהתקרבתי אל המקום ראיתי בעליל, כי שגיתי בהנחתי. אין זה אי ירוק בים צהוב, כי־אם זהו החול עצמו שהכביד עלי את ההליכה, שנגף את רגלי.

העצים האלה הנחמדים למראה גדלים מתוך החול. הם משתגשגים ומכים שורש אף בחול אם רק יטעו אותם. אחרים, צמאי־המים, טעונים זריקה, הזאה מיוחדת, אך יש ביניהם גם כאלה המסתפקים במיעוט של לחלוחית ואינם זקוקים לזריקה כלל.

עץ האקאליפטוס גדל בחול חיש מהר, רם וחסון, שולח את שרשיו לאורך ולרוחב מרחק רב.

ואם מקצצים את ענפיו, אם רק משאירים את הגזע, את המצבת, וגם אם נמוכה היא, האילן מחדש את נעוריו בזמן קל. מתוך הגזע המקוצץ, הגדע, יעלו ענפים רעננים חרשים ומרחב להם כאילו לא קרה דבר.

והיה בפרוץ המלחמה האחרונה, אשר כמעט החריבה את העולם והפכה את הארץ לשממה, הכריתו המחבלים, שעברו כרוח־זועה את ארצנו, את עצי־האקליפטוס היפים, ישרי הגב, גאון המושבות ועטרתם, השמידו אותם מבלי חמול גם ישמעאל הפרא, גם הגרמני המיושב וגם האנגלי המנומס, כולם לטשו את עיניהם להעצים האלה, שירים אמונות נטעום, טפחו ורבו אותם בעמל ובזיעה, וגזרו על ימין ועל שמאל, אולם העצים האלה, עברה רק עת קצרה, לבלבו עוד הפעם ויעלו כפורחים בערמות החול ובאפס מים.

התפוח הזהוב זקוק למים. אולם אם אך הספיקו לחול את שיעור מימיו והוציא מתוכו את הנטע הצהוב הירוק הזה עם ריחו הנעים המשכר.

וגדלים בחול זה אילנות טעוני פירות רבים, הלימונים והאתרוגים, פרי הדר, וכל מיני פירות אחרים. הכל גדל פה בשפע ונדיבות, ביד מלאה, פתוחה ורחבה. היה מעשה ואכר אחד חמד לו תפוח — הלך ונטע עצי תפוח באדמת חול והנה גמלו תפוחים חכלילי הלחי, מתוקי הטעם ונעימי הריח.

גם התפוח יצלח פה אם ימצא לו מטיבי חסד ויטעו אותו באדמתנו, גם האגס וגם השזוף. מקום יש באדמתנו לכל נטע, לכל פרח ולכל זרע. נוטעים — ויש פרי למכביר., זורעים — ויש יבול עשר מונים.

האדמה עשירה ומסוגלה לכל נטע ומזרע אם מספיקים לה מים במדה הדרושה.

גם האבן תציץ ותנוב, גם צחיח הסלע יפרח וישגה, פשוטו כמשמעו, בלי סלסול ומליצה. על ההרים עולים הזיתים.

ידיד אחד הנחני בזכרון יעקב לכרם יפה אחד, ושדה עוטף בר בקרבתו. השבלים כפפו את ראשם תחת נטל משאם והאשכול הוליך את העינים שבי בירקו העמוק.

פנה אלי מורה־דרכי ואמר:

— את הכרם הזה ואת השדה הזה נטעו וזרעו על קרקע בן אבן. הנה הרם את עיניך לעבר השני וראה: ערום ועריה הוא הקרקע, טרוש וסחוף. איש לא יאמין אם יסופר, כי הכרם הזה המרהיב עין ביפיו וקסמו נטע בקרקע דומה לזה, והשדה המסובל שבלים עוטרות גאון נזרע בקרקע צחיח זה. אכן זוהי עובדה. הקרקע סוקל מעט, עוזק מעט. ויהי כאשר שדדו את האדמה וינכשו ויחרשו ויזבלו אותה עשתה פרי ואלה הן התוצאות, גמול עבודה, שדה ברוך אל וכרם שעשועים.

זוהי ארמתנו. נוטעים וצומח, מספיקים מים — והברכה מצויה.

יש בארצנו עתה תרבות יין עשירה אף־על־פי שמלפנים לא נמצאו בה רק מינים פראים אחרים. אכן הביאו שורקים מארצות אחרות ונטעו בארמתנו, וראה זה פלא, נשתבחו הגדילים, זמורות־זר אלו עלו ביפים, וטעמם על אלו הנטועים בארץ יולדתם ויונקתם.

עשירה היא ארצנו באקלימיה השונים למרות מיעוט שטחה, ואין קצה לגבול יכלתה. כל הנטיעות נקלטות בה. בסביבות יריחו, למשל, אנו מוצאים את המוז, „תאני חוה". אין אלו כל־כך גדולות כמו אלו הצצות באדמת קאליפורניה, לעומת זה ריחן יותר נעים והפרי יותר ערב לחיך.

במקומות אחרים ראיתי עצים והם כולם תכלת, ציצים תכולים שכמוהם לא ראיתי מעולם. עטוי טלית תכלת, מבריק העץ מתוך השדרות הירוקות ומעורר תמהון: מי הוא שהציץ נחשול של אור פוספור על העץ? אכן אין זה אור של ברק כי־אם ציצים. „מין עץ" כמו שהמלמד היה רגיל לפרש לי כשנתקל במלה עברית שמשמעותה היתה עץ לא ידע כנות. מין עץ — אכן העץ נאה הוא ובלתי־שכיח.

רגילים אנחנו לראות עצים ירוקים, עצים עוטפי סדינים לבנים, מקושרי כתרים של כסף, זהו הסמדר, עצים משווים פירות משוני הצבעים. אולם עץ תכול — זהו חזון לא נפרץ.

בראשון־לציון ראיתי את העץ הזה ואת יפיו הערצתי, ודי הדבר כי אסגור את שמורות עיני והעץ יופיע לפני בכל קומתו כשהוא כולו אורה וזיו, הוד ויפעה, והוא מאיר את המחשכים סביבו.

ובגדרה ראיתי עץ והוא אדמוני. כל ענף — לשון אש שלוחה, וכל עץ מעולף להבים כסנה זה שראה המחוקק בחזיונו.

עצים כאלו ראיתי במספר מסוים רק בגני־טיול, שהנדיב נטע לשם נוי. תשואות־חן לנדיב בעד נדבת לבו, אכן, בחייכם, הבו גודל לאדמתנו הנדיבה שביכלתה להעניק לנו עצים מבריקים כאלה, מפיצי אור יקדות, כמעשי ידי אשף. גם את העצים הללו נטעו בחול ואת צבעיהם, צודי־נפש בקסמם, שאבו מתוך החולות.

זוהי אדמתנו.

ראיתי והנה ענפים יוצאים מתוך הקירות. כיצד? לאלהים פתרונים. אבן ומלט, אבן קשה, בת סוררה, ולפתע

פתאום כאילו הצליף איש על האבן במטה קסם, במטה זה שבעבורו לא מנעה האבן אף מים, כשהכה בה משה, ומתוך האבן התחיל מבציץ ענף גדול המתנועע לרוח עובר בחן וחסד. החזון נפרץ בארצנו.

הקהל הגדול אינו יודע על־פי רוב טיב הקרקע שרוב המושבות נטועות ונטויות עליו. יודעים בדרך כלל, כי היהודים בנו ונטעו מושבות ופרדסים. ויש והנואם הציוני העומד על הבימה לפני הקהל מתלהב ומתחיל מפאר את מעשי ידי אחיו, מרים על נס את הצלחת עבודתם הכבירה ואת תעצומות מפעלם, והוא אומר: היהודים הפכו מדבר שממה לגן פורה ונחמד, לקרן בן שמן. המליצה דורשת, אולם רק לעתים יקרות ימצא איש בין הקהל הגדול החודר לתוך פירושן של המלים האלה שאינן יוצאות מידי פשוטן. רק לעתים יקרות תמצאו איש בין הקהל הגדול הנותן דין־וחשבון לנפשו על־דבר ערך ההופעה החשובה הזאת, על דבר פשר החזיון בכל היקפו.

עובדה היא, כי עד עתה לא מכרו הערבים ליהודים כל קרקע ראוי למזרע; קרקע זה הנקרא בפי ארץ־ישראליים בשם „פלחה" כמעט שלא נמכר כלום. **הערבים,** שעל גורל חלקם המר שפכו ה„חברים" המתפוללים שלנו נחלי דמעות, לא מכרו עד עתה ליהודים ששלמו להם במיטב כספם כי אם חול, אבנים ובצות, זבורית שבזבורית, אדמה שלא יכלו הערבים להשתמש בה ולהפיק ממנה תועלת לעצמם. והנה באו היהודים ויבנו על האבנים האלה ועל החול הזה ועל הבצה הזאת את המושבות היפות האלה, שצצו ועלו כהיכלי־שן אלו הפורחים ועולים בחלום.

זהו פרק בתולדתנו שהיהודים יכולים להתגאות בו, אולם לא פחות עלינו להכיר טובה לארצנו שרק לתכונותיה המהוללות אפשר היה לחזיון הנפלא שאין דוגמתו בקורות הימים להתגשם בחיים, לצאת מעולם הדמיון לעולם המעשה.

בארץ־ישראל פורח וצומח על החול, פורח וציץ על האבן, פורח ומלבלב על הבצה.

ארצנו היא גן אלהים בעולם השפל, גן עדן התחתון. נפלא הוא הקרקע בארצנו ואין כמוהו מסוגל לפריחה ונטיעה.

שונים הם השחקים בארצנו משחקי שאר הארצות, אולם אף האדמה בארצנו מצטיינת ואין כמוה לפריון. השמים מעל והאדמה מתחת נזדווגו יפה בארצנו, זיווג מן השמים.

השמים, זבול הברכה ומעון השפע, מריקים את אוצרם על האדמה המקבלת את זה בלב ער וזרוע פתוחה כשהיא ששה לקראתם לעשות תפקידה.

תוּגָה קְדוֹשָׁה, נַעֲלָמָה

מאת

אפרים א. ליסיצקי.

אֶרְרַנִי אֱלֹהִים אֲשֶׁר כְּנָזִיר,
כְּנָזוּף וּמֻנְדֶּה אֶל הַחַיִּים
סְחוֹר, סְחוֹר לְחוֹמוֹתֵיהֶם הַמּוּצָקוֹת
בְּרַעֲבוֹן־עַד אֶסְתּוֹבְבָה כָּל יָמַי,
וְאַגְּרִים שְׁנַּי בְּעַצְמוֹת שְׁבוּרוֹת,
וַאֲבָרֵךְ אֶת הַיָּד הַזּוֹרְקָה פְּעָמִים,
כְּזֹרֶק אֶל כֶּלֶב, שְׁיָרִים וּפֵרוּרִים,
וַאֲלֵיהֶם לֹא אֶקְרָבָה . . .
אֲשֶׁר נֵר־חַיַּי יֶעְשַׁן, יִכְלֶיהָ,
כְּנֵר דַּל לִמְרַאֲשׁוֹתֵי מֵת מְהַבְהֵב,
לְלֹא לֶהָבָה וּלְלֹא נְהָרָה,
וְאֶשְׁאֲבָה, כְּשֹׁאֵב בִּכְבָרָה מַיִם,
מִמַּעַיְנֵי הָאֹשֶׁר, בִּכְלִי נָקוּב . . .

אַךְ אַחַת נָתַן אֵלִי לִי, וְאוֹתָהּ
לֹא אַחֲלִיף בְּעַד כָּל הוֹן הָעוֹלָם,
הֲלֹא הִיא תוּגָה קְדוֹשָׁה, נַעֲלָמָה,
אֲשֶׁר כְּצִלִּי תָּמִיד תְּלַוֵּנִי,
מְרַחֶפֶת כִּשְׁכִינַת אֵל עַל רֹאשִׁי,
סוֹכֶכֶת בִּכְנָפֶיהָ הַכְּחַלְחַלּוֹת,
שׁוֹמֶרֶת צְעָדַי וְסוֹפֶרֶת נוֹדִי,
וְהוֹמָה הֶמְיַת רַחֲמִים וַחֲנִינָה
הַזּוֹלְפָה וְנִבְלַעַת בִּי כְּצָרִי,
וּמְרַכְּכָה וּמַרְנִינָה אֶת כָּל קְרָבַי;
וְשָׁעָה יֵשׁ, שְׁעַת כּוֹסֵף וַעֲצֶבֶת,
כִּי יִלְהֲטוּ שִׁפּוּלֵי שְׁמֵי הַמַּעֲרָב
בְּאֹדֶם כֵּהֶה, לַהַט נֶגְעוּעִים,

וְנִים שֶׁל צַעַר נִמְתָּח בַּמֶּרְחַבְיָה,
וְשַׁעַר רַחֲמִים נִפְתַּח בַּשָּׁמַיִם.
וְעָגְמָה רַבָּה מְלַטֶּפֶת אֶת הָעוֹלָם,
אָז תִּפְרוֹשׂ אֶת כְּנָפֶיהָ, תִּשָּׂאֵנִי
אֶל זְבוּלָהּ, פִּנַּת דְּמָמָה וַחֲלוֹמוֹת,
וּבְרַחֲמֵי־אֵם אֶל חֵיקָהּ תְּאַסְּפֵנִי:
— „בְּנִי, בְּנִי הֶעָלוּב! · · ·“ — — —
וּבְלֵיל שֶׁל סְתָו, מִתַּחַת גֶּדֶר דְּחוּיָה,
כִּי אֶכְרְעָה אֵין־אוֹנִים. אֶחֱרוֹק שֵׁנַי.
מִתְהַפֵּךְ וּמִתְפַּרְפֵּר בַּחֲבָלַי,

עֲרִירִי לְלֹא גּוֹאֵל, לְלֹא עָמִית.
וְאֶפֶס נַפְשִׁי, קוֹדְרָה וְזוֹעֶפֶת.
אָז תָּבוֹא הִיא — יָדַעְתִּי כִּי בוֹא תָבוֹא.
וּבְחֵיקָהּ תַּשְׁכִּיב רֹאשִׁי הַיָּגֵעַ,
בְּיָד חֲמִימָה תַּעֲצוֹם אֶת עֵינַי,
וּנְשִׁיקַת־חֶסֶד תַּצְמִיד עַל שְׂפָתַי,
וְכָל הָעוֹלָם יָמוּת בִּנְשִׁיקָה · · ·
וּכְהָקִיץ מֵחֲלוֹם־בְּעוּתִים אִיקַץ
מִתְמוֹגֵג בְּיָם זֹהַר · · · — — —

הָאָרֶץ וְהַשָּׂפָה

מאת

ש. י. שיינפלד.

רב במילוואקי, וויס.

בנין שעמד והתקיים רק זמן קצר, ובעודו חדש כבר נראו בו בקעים, המעזיבה נתקלפה, הכתלים החלו לנטות, ופתאום והנה כל הבנין נפל ויהי לגל אבנים, — מובן הדבר, כשבעלו בא לפנות את החורבה ולבנות על אותו מקום בנין חדש, הרי הוא צריך להזמין קודם לכל אדריכל מומחה, שיחקור וימלא את החסרונות שהיו בבנין הראשון ושגרמו במפלתו, בכדי להזהר שלא לחזור עליהם שוב הפעם.

משל זה הננו מכוונים כלפי „בנין עמנו“ — שאנו הולכים לבנותו על ארצנו ההיסטורית. במקום שכבר עמדו שני בנינים לאומיים וכל אחד מהם עמד והתקיים רק זמן קצר עד אשר נפל ונחרב, — עתה מחויבים אנו לחקור ולהבין את הסבות העיקריות שגרמו בחורבנם.

בכדי להבין זאת נבאר תחילה מה הם הגורמים העיקריים שעושים אספסוף של אנשים יחידים לגוי אחד בארץ.

והנה בין הגורמים השונים שמקשרים ומאחדים אנשים יחידים ועושים אותם לעם אחד ומיוחד בעולם ישנם שני גורמים עצמיים ועיקריים שבלעדיהם אי־אפשר לעם להתקיים במציאות, והם הארץ והשפה, דהיינו שהיחידים הרבים צריכים לשבת במקום אחד ולדבר בשפה אחת. הארץ היא בבחינת „גוף האומה“, היא עושה את היחידים לחטיבה אחת בעולם, והשפה היא „הנשמה“, היא המתארת והמרכזת את חיי הרוח של האומה, והטובעת את חותמה באופיה. וכשם שהאדם היחידי כשגופו ונשמתו מתפרדים כבר מת הוא, כך היא גם האומה בכלל. כשאומה נכבשת ונסחת מעל אדמתה, כשאבריה מתפזרים בעולם, כבר חדלה להיות במציאות, או אפילו כשנשארה בארצה אבל הכובשים משכיחים אותה, על־ידי אמצעים שונים, את לשונה, הרי היא עוברת ובטלה מן העולם. למשל עם הצ'כים שנכבשו לפני האוסטרים לפני איזו מאות שנים, וכל האינטליגנציה שלה פסקה לדבר צ'כית והחלו לדבר גרמנית — ורק בפי האכרים היתה השפה הצ'כית עוד חיה — לפיכך חלק גדול מאותה האומה נתערבה בין הגרמנים האוסטריים, עד שבמאה האחרונה כשרוח הלאומי החל לנשב בעולם, ורבות מהאומות הקטנות, יושבי הבאל־קאנים, קמו לתחיה, החלו גם הצ'כים לבקש לשחרר את נפשם מעול האוסטרים. וחכמי העם הזה ידעו, כי השפה היא נשמת האומה, וקודם לכל צריך להחיות את שפתם ולפחת נשמה בגוף האומה.

ואז החלו ליסד בתי־ספר ללמד את ילדי העם הלשון הצ'כית, ליסד עתונים ולהדפיס ספרים בשפת עמם, עד כי זכו עתה להיות עם חפשי בארצו.

ואם ישאלו: הלא אנחנו היהודים אין לנו לא ארץ ולא שפה זה כאלפים שנה, ובכל־זאת הלא עודנו חיים וקיימים, על זה יש להשיב: באמת חלק גדול מעמנו נתערב בין האומות, ויתר הפליטה מתקיים מפני שהיינו אדוקים בדת, ודתנו מקיפה את כל החיים, מפני שהיינו סגורים דורות רבים בגיטה ומפני שלמדנו את התורה וכל ספרי הדת בעברית, וגם איזו ספרות עברית היתה לנו, ועוד סבות אחרות שעמדו לנו שלא נתבולל בעמים.

אין מגמתי במאמרי זה להוכיח, כי הארץ והשפה הן העיקרים היותר גדולים בקיומה של כל אומה, זה הוא דבר פשוט וידוע לכל מי שלמד וקרא אם מעט ואם הרבה. אבל מגמתי היא להראות, כי דוקא אותם שני הגורמים היותר עיקריים בקיום כל אומה היו תמיד רפויים אצלנו היהודים.

היהודים לא הקפידו מעולם לשבת ב„ארץ־ישראל" ולדבר „עברית".

החלק הכי־גדול מעמנו ישב תמיד בחוץ־לארץ, ובארץ־ישראל עצמה דברו ארמית, ורק יחידי הסגולה דברו וכתבו עברית.

והנה במה שנוגע לתקופת הבית הראשון ידיעתנו דלה מאד; אין לנו היסטוריה מדויקת, רק המעט מה שנמצא בתנ"ך שנאמר בדרך־אגב, בלי כוונה לכתוב זכרון לדורות הבאים; אבל גם מאותו המעט אנו רואים — לדאבון לבנו — כמה לא חששו היהודים לארצם ולשפתם.

כשעלה עזרא מבבל, מצא את ארץ־ישראל ריקה מיהודים בהחלט; ובמשך ימי גלות בבל כשהארץ היתה שממה והפקר התאחזו בה הפלשתים בחבל המערבי, העמונים בחבל המזרחי, האדומים בחבל הדרומי, והשומרונים — שהושיב מלך אשור כשהגלה את עשרת השבטים — ישבו בצפון. וכל העמים האלה נשארו בארץ־ישראל והיו לצנינים בצדיהם כל ימי הבית השני. והנה לפי חשבון הפקודים בימי דוד * היה מספר בני ישראל בערך ששה מיליון נפש ועד גלות בבל נתרבו כפלים לכל הפחות. וכפי מה שכתוב (מלכים ב', כ"ד) היה מספר הגולים לבבל עשרת אלפים בימי יהויכין, ובערך ארבעה אלפים בימי צדקיהו, וכפי מה שכתוב (ירמיה נ"ב) היה מספרם רק ארבעה אלפים ושש מאות, וכולם היו מהמיוחסים, „החרש והמסגר, אנשי החיל גבורים עושי המלחמה", אבל „מדלת הארץ השאיר נבוזראדן לכורמים וליוגבים".**

והנה אפילו אם נניח, כי יש ממש בדברי המבקרים החפשים שמספר הפקודים מגוזם, והרבה מהיהודים נתערבו בין השומרונים, בכל־זאת הלא היו צריכים להיות בארץ־ישראל לכל הפחות מיליון יהודים.

ובכן אנו שואלים: אנה הלך לו כל ההמון הגדול הזה? הלא אי־אפשר להניח שכולם מתו בדבר, בחרב וברעב.

וכמדומה לי, יש תשובה על שאלה זו; ישיבת היהודים בארץ־ישראל, ישיבת קבע ובמנוחה, בתור אומה וממלכה מסודרת, היתה קצרה מאד; יותר מארבע מאות שנה עברו עליהם עד אשר הצליח בידם לגרש ולהכניע את יושבי הארץ,*** ומיד החלו שכניהם — מצרים מדרום ואשור מצפון — לתגור בם מלחמה ולהרגיזם כסדר.

וכה לא היה להם די זמן לסגל את מדת „אהבת המולדת", למסור את נפשם עליה, לסבול הרג ואבדון ורעב ולא לעזבה ולנטשה.

מיד אחרי הריגת גדליה עזבו הרבה מהם את הארץ והלכו מצרימה בתואנה, כי יראים הם מפני מלך בבל, כי יכלה חמתו בהם על דבר הריגת גדליה, ולא שמעו לקול הנביא ירמיה שאמר להם בשם ה', כי כבר נחם על הרעה אשר עשה להם ומעתה יבנה ויטע אותם בארץ, ועוד הבטחות כאלה, * ואת יתר העם שנשארו בארץ־ישראל קרה מה שקרה את יהודי אמריקה בדורנו זה.

לפני מספר שנים הלכו לאמריקה יהודים בודדים שבקשו להמלט על נפשם. חלק מהם התעשר ועלה לגדולה והם הביאו אליהם הוריהם וקרוביהם. ובני־עירם שמעו על אודות הארץ הברוכה הזאת והלכו ובאו גם הם הנה. וכה הארץ הברוכה הזאת והלכו ובאו גם הם הנה. וכה התלקטו פה באמריקה יותר משלשה מיליונים יהודים.

כה קרה גם לאחינו גולי בבל. מדינת בבל עמדה אז על מרום פסגת הקולטורה, ומסחרה פרץ בארץ; בבל היתה ארץ החופש ינתנה להיהודים זכות ממשלה עצמית; וכה נתעשרו הרבה מהיהודים ועלו לגדולה וחיו חיים מאושרים; הם זכרו את אחיהם האומללים והעניים שבארץ־ישראל, והביאו אותם בבלה, או שעלו בעצמם בבלה ינתוספו על אחיהם מהגולים, וכה הלכו ונהרו בבלה המוני יהודים עד כי ארץ־ישראל נתרוקנה מהם.

והנה האדם שאינו אוהב את ארצו אינו אוהב, כמובן, גם את שפתה; וכמו שלא חששו לעזוב את ארצם לא חששו לעזוב גם את שפתם, וכה הננו שומעים את נחמיה צווח: „ובניהם... אינם מכירים לדבר יהודית". בניהם של האבות הגולים — והרבה מהבנים האלה היו עוד מהנולדים בארץ־ישראל — כבר לא ידעו לדבר בשפתם! ואילו האבות בעצמם היו מדברים עברית ומלמדים גם לבניהם את שפת ארצם לא היתה משתכחת מהם בימי דור אחד.

מתקופת הבית השני כבר יש לנו היסטוריה גדולה ומפורשת, ואפשר לדבר עליה בהרחבה; והנה כשאנו מתבוננים בתקופה זו, הננו מתמלאים חימה על אבותינו אלה ואנו פשוט מתביישים בהם. אנו שואלים: איך אפשר לבני אומה נאורה כאומתנו לזלזל כה ולנהוג קלות־ראש בארצה ושפתה כמו שנהגו הם?

בסוף ימי הבית השני ישבו בארץ־ישראל כארבעה מיליונים יהודים, רק חלק שלישי מכל האומה, ושני החלקים האחרים היו מרביתם בבבל ויתרם היו מפוזרים בכל ארצות אסיה ואפריקה, ואפילו בעיר רומא היתה קהלה יהודית גדולה. ובעת שבירושלים בירת יהודה היה מספר היהודים שש מאות אלף, היה מספרם באלכסנדריה של מצרים מיליון ושתי מאות אלף. משורר עברי־יוני, סבילי, שר: „כל ארץ ממך ימלאו ובכל תבואי". ובארץ־ישראל ישבו אלפי נכרים, יונים וסורים ושומרונים.

---

* שמואל ב', כ"ד, ט'.

** גם זה אי־אפשר שעשרת השבטים הגלו כולם, וגם מהפסוקים דברי הימים ב', ל', י"א — י"ח אנו רואים שהרבה מהם נשארו עוד בארץ ולפי דעת חז"ל מגילה י"ד הלך ירמיה והחזירם, ועיין כל זה נרין 145 ח"א תרגום שפ"ר.

*** עוד בימי שלמה היו מאה וחמשים אלף מיושבי הארץ, עיין דברי הימים ב', ב', ט"ז וברד"ק שם.

---

* עיין ירמיה מ"ב.

עוד יותר רע וגרוע מזה היה גורלה של השפה העברית. היהודים דבר ארמית ועברית לא הבינו כלל, עד כשקראו בתורה היו צריכים להעמיד מתורגמן לתרגם את הדברים להעם בלשונו. הקורא בתורה קרא פסוק אחד, והמתורגמן תרגם אותו פסוק לפני העם ארמית (מגילה כ"א) ולבסוף תרגמו את כל התורה לארמית; וכי כלום אפשר להבין זאת? אומה היושבת בארצה מדברת בלשון אחרת ואינה מבינה את ספרותה עצמה בלשון שהיא כתובה! האם אפשר לצייר לנו אשכנזים בארץ אשכנז מדברים אנגלית וספרי גיטה ושילר צריכים לתרגם להם לאנגלית? ה„תלמוד הירושלמי" שחובר בארץ-ישראל כתוב במין לשון ז'רגונית המעורבת במלים הלקוחות מיונית, רומית, פרסית וסורית, ולפעמים אני מוצאים בתלמוד ירושלמי מאמרים שלמים כתובים בכל אותן השפות ,עד שכמעט אי־אפשר להבין את הענין רק לבלשנים מיוחדים. וגם זה פלא; ה„תלמוד בבלי" שחובר בבבל כתוב דוקא בלשון עברית יותר צחה ומדויקת מתלמוד ירושלמי.* על חטאינו אלה, על זלזול אהבת הארץ והשפה עמד רבי מאיר — שחז"ל אמרו עליו שהיה חכם וסופר — שחי כששים שנה אחרי מלחמת בר־כוכבא וראה איך הארץ מתרוקנת מיושביה והשפה העברית הולכת ומשתכחת אפילו מיחידי הסגולה, לפיכך אמר: „כל מי שהוא יושב „ישיבת קבע" בארץ־ישראל ומדבר בלשון הקודש, מובטח לו שהוא בן עולם הבא" (ירושלמי, שבת, פ"א). אילו הישוב שבשביל הבטחת עולם הבא יבחרו מספר היהודים לשבת בארץ־ישראל ולדבר עברית.

אומה שחסרים לה הגורמים היותר עיקריים לקיומה, „אהבת הארץ והשפה", כלום יש לה תקנה להתקיים בתור אומה בארצה?

ומה היה בסופה, אחרי אשר כשל כח הסבל לנשוא עול מלכות רומי והם מרדו בה? הם נלחמו במסירת נפש, והראו גבורות, שאפילו מלומדי תכסיסי מלחמה בזמננו מתפלאים עליהן, אבל עם כל גבורתם כלום היה אפשר להם, המעטים, לנצח את לגיוני רומי הרבים, בעת שרק חלק שלישי מעם היהודים ישבו בארץ־ישראל, ובארץ־ישראל גופה ישבו השומרונים מפני הנכר, והם נוספו על שונאיהם הרומים. ואפילו אותם היהודים שישבו בארץ־ישראל לא היו כולם פאטריוטים עד מסירת נפש, ולאלה הצעירים שמסרו את נפשם על ארצם, קראו להם בני עמם בשם־גנאי „בריונים" (קרימינאלים בלשון יון), וכה נפלה ולא קמה בת־יהודה עוד הפעם.

והנה מה שקרה להאומה בחורבנה הראשון קרה לה גם בחורבנה השני, כמו בפעם הראשונה נתרוקנה ארץ־ישראל מיושביה היהודים, כך נתרוקנה מהיהודים בהחלט גם בפעם השניה, עד כי עוד לפני חמשים שנה היו בארץ־ישראל רק כעשרים אלף יהודים שעלו מחוץ־לארץ למות שם. ועוד הפעם אנו מתפלאים ושואלים: אנה הלכו להם כל היהודים?

דבר שאינו מתקבל על הדעת הוא שאומה שלמה תמות בדבר, בחרב וברעב, וביותר אי־אפשר להאמין, כי יהודי ארץ־ישראל מתקופות המשנה והתלמוד והגאונים, שהיהדות כבר היתה מפותחת אצלם במדרגה רמה וכבר הכתה שורש בקרבם, כי הם יתערבו לאלפים בין העמים הפראים שכניהם. אבל הסבה פשוטה: גם אותם היהודים אחזו מעשה אבותיהם של אחר החורבן הראשון. מפני הגזירות, השמדות והמלחמות עזבו את הארץ מעט־מעט והלכו לבבל ויתר ארצות אסיה ואפריקה, — וארץ־ישראל נתרוקנה מהיהודים.

חסרה היתה להם, כמו לאבותיהם, מדת „אהבת הארץ". לא רצו ולא יכלו למסור את נפשם עליה, לשבת בה, לסבול ולחכות לשעת הכושר שיוכלו להשתחרר מעול הזרים, כמו שעשו באמת העמים האחרים, היונים, הבולגרים ועוד, שישבו בארצם וזכו לשחרר עצמם מעול זרים ולחיות חיי חופש וחיי עצמם.

והנה ההיסטוריה שלנו חוזרת עוד הפעם באותה דרך שהלכה לפנים בימי עלית בבל.

כורש מלך פרס הרשה לאבותינו לשוב ולבנות את ארצנו. ארצנו היתה שממה מאין יהודים, והרבה מהאומות האחרות ישבו בה, והם התגרו מלחמה בהיהודים העולים מבבל. מלכות פרס העמידה לפחות על הארץ את היהודים זרובבל ואחרי־כן את נחמיה ויהודים אחרים.

גם עתה כשקבלנו הרשיון מהמלכות הבריטית לבנות לנו „בית לאומי" בארצנו הנה היא שממה מאין יהודים. שמונה מאות אלף נוצרים ומושלמנים יושבים בה, ורק שבעים אלף יהודים. לעת־עתה אין לנו אף צל של ממשלה עצמית, אבל בטוחים אנו בממשלת אנגליה, כי אחרי אשר ירבו היהודים להשתקע בארצנו במספר עצום, ונהיה מוכשרים לנהוג עניני עצמנו, אז תתן לנו זכות ממשלה־עצמית.

והנה אחרי אשר זכינו להרשיון לשוב עוד הפעם לארצנו אנו צריכים לתקן חסרונותינו הנזכרים. וצריכים אנו למהר לעלות ולהתישב בארצנו בהמון גדול ולהיות שם הרוב היותר גדול. ויחד עם זה עלינו להחיות את שפתנו העברית בפינו ולהביא לתחיה, זו את כל הקרבנות הראשיים.

* היהודים באלכסנדריה של מצרים הסמוכה לארץ־ישראל לא ידעו עברית כלל, וצריך היה לתרגם להם התורה יונית. הפילוסוף פילון כתב פירושים על התורה, וגם הוא לא ידע עברית כלל.

הַכְּנֵסִיָּה הַצִּיּוֹנִית בְּלוֹנְדוֹן

ריןוחשבון מפורט מאת סופרנו

יאהרן פרנקל.

(סוף).

ישיבת הנעילה.

יום ה', 22 יולי, בערב.

היושב־ראש ל. ב־אנדייס.

היושב־ראש נותן את רשות־הדבור למר י. נײדיץ, המציע את ההצעות האלה בנוגע לקרן־היסוד:

קרן־היסוד.

הועידה השנתית הציונית בלונדון בהכירה בערכו הרב של הרגע ההיסטורי ובהרגישה בצורך המוחלט להקדיש את כל המרץ של העם העברי לתפקיד הכביר של בנין הארץ, מחליטה:

א) ליסד קרן בשביל ההגירה והישוב בשם „קרן־היסוד". הקרן מסתדרת בתור אישיות משפטית.

ב) בשימת לב לחות דעתם של המומחים קובעת הועידה השנתית את הסכומים הדרושים בתור יסוד לבנין הבית הלאומי העברי בארץ־ישראל בגבה של עשרים וחמשה מיליונים ליטראות אנגליות — סכום שצריך להבטיחו במשך שנה אחת.

הועידה פונה בכרוז לכל העם העברי בדרישה נמרצה למלאות את חובו ולהבטיח בקרבנות־כסף, בתור תשלומים מאת ההון וההכנסה, את יצירתה וקיומה של קרן־היסוד. בתור דוגמא־יסודית למלוי העבודה העממית הזאת משמש המס ההיסטורי והלאומי של ה„מעשר", שהיה חי ופועל בחיי העם בכל דור ודור.

מ) כל משלם את חובו לקרן היסוד מקבל תעודה על הסכום הנשלם.

ד) עשרים אחוזים, לפחות, מאת ההכנסות של קרן־היסוד צריך לשלם להלשכה הראשית של הקרן הקיימת לישראל.

ה) לא יותר משליש הכספים הנכנסים לקרן־היסוד הולך ומשתמש בעד הוצאות צבוריות הדרושות לבנין הבית הלאומי בארץ־ישראל, כמו חנוך ותרבות, תמיכה חברתית־כלכלית, תמיכה למהגרים וכדומה, בשעה שלכל הפחות שני שלישים של הסכומים צריך להוציא בשביל רכישת נכסים כלכליים־לאומיים ויצירת ערכים פרודוקטיביים בארץ.

הערה א'. מקרן היסוד אין להוציא שום כספים בשביל הוצאות ההסתדרות הציונית.

הערה ב'. אין שום סכום ניתן מקרן־היסוד לא בתור הלואה ולא בתור תמיכה בשביל עסקים פרטיים שאין להם ערך צבורי.

ו) דין־וחשבון על דבר ההוצאות וההכנסות של קרן־היסוד ניתן בכל שנה ושנה ומתפרסם בגלוי.

ז) בעלי־תעודות התשלום לקרן־היסוד יש להם הזכות להשתתף בהנהלת־הקרן, כמו־כן יש להם הזכות ליהנות מהכנסותיהם של העסקים הפרודוקטיביים של קרן־היסוד. קביעת הפרטים בנוגע להזכיות האלה נמסרת להנהגה הציונית בתנאי שתמצא דרכים בכדי להבטיח, שהרוחים מהעבודות הפרודוקטיביות של קרן־היסוד לא יעברו גבולים ידועים.

ח) בשביל השגת המטרה להצלחתה של קרן היסוד דרושה עזרתם ומסירותם של כל חלקי־האומה. הועידה הציונית השנתית מכרזת גיוס לכל חברי ההסתדרות הציונית במשך שנה אחת ומחייבת אותם להתיצב לשרותה של ההנהגה הציונית על־פי הדרישה הראשונה בשביל העבודה העממית של קרן־היסוד.

אחרי גמרו לקרוא את ההצעות האלה מדבר מר י. נײדיץ דברים אחדים בחשיבותה של הקרן החדשה הזאת ומבקש את הנאספים לקבלן פה־אחד.

מר הלל זלאטופולסקי ממלא אחרי דבריו ואומר: הגיעה השעה לעשות את ההתאמצות הגדולה לבנין הארץ ולתחית העם — כי־אם לא עכשיו אימתי? וקרן היסוד הזאת, שאנו נגשים ליצור היום, היא תהיה אבן־בוחן לרצוננו ויכלתנו. כי מס הכרחי, כמו שמטילות כל הממשלות על אזרחיהן, אין עדיין בידינו האפשרות להנהיג, ובנדבות ובתרומות בלבד לא נושיע את עמנו וארצנו, והאמצעי היחידי, הבדוק והמנוסה, שיש בידינו לגשמו הוא ה„מעשר". זה המס הלאומי שממנו תברא קרן היסוד. ומס ה„מעשר" לא חדש הוא גם בקורותינו בגולה. עוד בתקופת רבינו גרשום מאור הגולה נתקבל ונתאשר בתור מנהג בהרבה קהלות. ביחוד היו ניכרות פעולותיו של מס ה„מעשר" הזה בתקופת גזירותיו של חמלניצקי (גזירות ת"ח ות"ט), שאז הרימו הקהלות את המס הזה לעשרים וחמשה אחוזים מן הרכוש של כל יחיד ויחיד ועל־ידי זה עלה בידיהן להקים כמה מן הקהלות הנהרסות ולהושיע ולהציל מרעב, ממחלות וממות כמה רבבות נפש מישראל.

ובשעת הרת־עולם זו, בשעה שמצד אחד סובלים רוב חלקי אומתנו רדיפות וגזירות העולות באכזריותן וכפראיותן על אלה שסבלו אבותינו מידי חמלניצקי וחבריו בשעתם, ומן הצד השני אנו נגשים להקים את ביתנו הלאומי בארץ־ישראל — עכשיו בודאי שעלינו לחדש את המעשר הלאומי ומובטחנו, שהעם היהודי יפריש

את המעשר הזה בשמחה ובחפץ־לב, כמו שהיו אבותינו מביאים את בכורי אדמתם לירושלים בימי קדם.

ההצעות העמדו למנין ונתקבלו פה־אחד מתוך התלהבות עצומה.

לאחרי התקבל ההצעות האלה מדברים על ערך „קרן היסוד" באי־כח הפדראציות והפראקציות השונות.

הראשון לנואמים האלה הוא מר ה. זכר, האומר: בשם יהודי בריטניה הגדולה ומושבותיה יכול אני להבטיח, כי עשה יעשו כל מה שביכלתם לטובת „קרן־היסוד" הזאת. יהודי האימפריה הבריטית, זו הראשונה בין מעצמות תבל שהכירה בזכויותינו הלאומיות וההיסטוריות והשיבה לנו את ארצנו, מלאי הכרה והרגשה הם מהאחריות הגדולה המוטלת עליהם ביחוד ויודעים הם, כי כל מה שעשו עד עכשיו הוא רק התחלה והבטחה למה שיעשו בעתיד.

מר י. שפרינצק (בעברית) אומר: העובד העברי, זה המקריב את חלבו ודמו על מזבח הארץ והעם, בודאי שלא יעדר מקומו ביצירת קרן היסוד ועשה יעשה כל מה שבכחו להגדילה ולהאדירה. באמונה רבה וברצון כביר יתמכרו הפועלים העבריים לעבודת הקרן הזאת בתקוה ובבטחון, שהקרן הזאת תביא ברכה רבה לכל המוני העם העברי בארץ־ישראל.

הרב גרויברט (עברית): אשרינו שזכינו ליצור בימינו את קרן־היסוד, זו קרן־הגאולה. כי לא על תקוה ויעוד לעתיד־לבוא אנו מדברים הפעם, אלא על קרן־יסוד של עכשיו, של יום זה, שתשמש יסוד נאמן ומוצק לבנין עדי־עד של ביתנו הלאומי, ומובטחני, שכל מי שדם עברי נוזל בעורקיו יקדיש את אונו והונו להצלחת המפעל הזה. מי יתן והציוניות תעבור ותבטל עכשיו מן העולם ועבודת התחיה של הארץ והעם תהיה לנחלת כ ל העם בלי הבדל מעמד ומפלגה!

את ארצנו נבנה על יסוד התורה, נשמת חיינו, לא על תורת חושך, תורת הגלות, אלא על תורת ח י י ם. איני מדבר על הפרט: כל יחיד הישר בעיניו יעשה, אבל הכלל, האומה, לא יתכונן מבלי השפה העברית היקרה. יהודי פולין, שרובם ככולם נאמנים לאלהים ולתורתו, בודאי שיעשו את חובתם ויתמכו בכל מאמצם בקרן היסוד. כעת אין הבדל בין מזרח ומערב: גם המזרחים וגם המערביים כולם אהובים, כולם ברורים ובלבד שיעבדו את עבודת הארץ והעם. יהי נועם ד' עלינו וישרה את שכינתו על עם ישראל בארץ־ישראל.

הד"ר י. קליי: קרן־היסוד היא התעודה הכי־גדולה שקבלנו עלינו ומלא נמלא אותה בשלמותה — בזה אני בטוח. מאלסקה עד דרום־אפריקה ומשאנחיי עד מדריד יתעוררו כל היהודים כאיש אחד ויכניסו את מסם הלאומי לקרן הזאת. הם יבואו ויכניסו לא רק ממון, אלא גם תכשיטין, כלי כסף וכלי זהב, ולא רק כסף ושוה כסף יתנו, אלא — מה שחשוב ביותר — גם מעשר של זמן וחיים. כל אחד ואחד יעשה את חובתו בבטחון עמוק ונאמן, כי שוב נהיה לעם אחד היושב בארצו ומדבר בשפתו.

מר י. די־האאז: משנת 1914 והלאה הראו ציוני אמריקה את מסירותם לאדיאלינו לא בדברים אלא בפעולות ומעשים. מעשינו בעבר הם ההבטחות הכי־טובות ונאמנות בעד פעולותינו בעתיד.

מר א. גולדשטיין: מימות החורבן לא היתה לנו שעה היסטורית מכריעה בחיינו כשעה זו. עיני כל ישראל נשואות אלינו כעת. יהודי כל העולם מחכים לתשובה ממנו, וביחוד מחכים אלה הנתונים להרג ולטבח, לבז ולמשיסה באוקראינה ובשאר ארצות מזרח־אירופה. והתשובה הזאת צריכה לבוא מכאן ורק מכאן. נאמץ־נא איפוא את כל כחותינו ונעשה את „קרן־היסוד" ראויה לשמה ותשמש היא התשובה, שאליה מצפים ומחכים בכליון־עינים מיליוני אחינו בכל הארצות.

מר דוד ילין (בעברית): שני חורבנות עלינו להקים: חורבן הארץ וחורבן העם וכבימי נחמיה דרושים לנו שני מיני „מעשר" — של כסף ושל אנשים. והעם העברי השואף לגאולתו בודאי שיספיק לעבודת הבנין והתחיה גם את הכסף וגם את חומר האנשים הדרושים. ולא רק מעשר יתן אלא הרבה יותר מזה, כי לא רק מעשי־הצלה יש בעבודתנו היום, אלא גם מעשה יצירה והתחדשות, ובמליצת הכתוב נוכל לאמר: היום נהיית לעם! וה„מעשר" לא מוסד חדש הוא בקורותינו. מימות יעקב אבינו עד דורות ימי הבינים והבאים אחריהם היה תמיד מתחדש לכשהיה בו צורך השעה. הרב יחיאל מפיזא, למשל, בימי גרוש היהודים מספרד, הטיל את המס הלאומי הזה על יהודי כל העולם לטובת המגורשים האלה, והעם קבל עליו את החובה הזאת מתוך רצון וקיים אותה. ובודאי שנקיים את החובה הזאת גם בימינו אלה, וארץ־ישראל, זו שמבחינת תרומית היתה „אבן מאסו בה הבונים", ארץ־ישראל העניה והדלה הרימה לקרן הגאולה הרבה יותר ביחס ובערך משאר הארצות. ואילו לא באה הועידה הזאת אלא בשביל „קרן־היסוד" דיה, כבר קנתה לה זכות קיומה. הגיעה השעה לחדול מדברים ולהתחיל במעשים!

הד"ר גוטליב (מורשה): אנחנו, יהודי פולין, מצטערים על שמפני האוליוטה הנמוכה השוררת במדינתנו אי־אפשר אולי יהיה לנו להשתתף בתרומותינו לקרן־היסוד, אולם בודאי שלא תחסורנה לנו ההתלהבות והמסירות הנפשית לעשות את „קרן־היסוד" להמפעל הפינאנסי הכי גדול של תנועתנו. בהגיע בשורת סאן־רימו אלינו התפרקו רבים מאתנו את תכשיטיהם ועדים, ועכשיו בבוא השעה הגדולה של בנין ותקומה מקוים אנו, כי אנחנו לא נחשל בעבודתנו מכם, הבאים מארצות האוליוטה הגדולה!

הגברת חמדה בן־יהודה: זה עשרים ותשע שנים מיום שבאתי לארץ־ישראל והחילותי לעבוד בשביל הרעיון של תחית הארץ והעם, ועכשיו אני מנדרת את השנה הבאה כולה לעבודה בשביל קרן־היסוד.

הד"ר יהושע טהון (עברית): לא לעשות תעמולה בשביל קרן־היסוד אנכי בא הפעם. הרעיון של הקרן הזאת כבר נתקבל ונתקדש על־ידי כל העם ואין צורך להרבות עליו בדברים אלא בשם ציוני פולין רוצה אני למסור בזה מודעה: כי גם להבא נוסיף להביא אריחים ולבנים לבנינינו הלאומי שאנו מקימים בארץ־ישראל, וכי בין הבנים־הבונים לא יחסר מקומנו אנו.

מר ב. צ. קרמאן („פועלי־ציון"): הפועלים היהודים, שהם תמיד מן הראשונים להשתתף בכל לבם ונפשם בהגשמת האידיאלים הנעלים והנשגבים הם בודאי שלא יהיו מן האחרונים ביצירת הקרן הזאת ובודאי שיעשו כל מה שביכלתם לטובת הקרן הזאת.

הד"ר ח. ווייצמאן קורא החלטה שהגיש לו האגף השמאלי בדבר הסרת כל ההגבלות של הכניסה לארץ־ישראל. אין צורך כעת — מוסיף הד"ר ווייצמאן ואומר — בהחלטה כזו ואין לדון ולהתוכח עליה מפני שמן הראשון לאוגוסט יוסרו רוב ההגבלות (מחיאת־כפים סוערות וממושכות). המפתח של ארץ־ישראל בידינו הוא עכשיו ועלינו להתאמץ שדרך השערים, שיופתחו לנו לרוחה, יכנסו לארץ יהודים במספר הגדול הכי־אפשרי, שיכנסו, יתישבו ויתערו בארץ. את האמצעים לעבודה הענקית ורבת־האחריות הזאת צריכים אנו להספיק בעצמנו. ועוד היום צריכים אנו להתחיל ברכישת האמצעים האלה. התחלה בנדון זה כבר נעשתה. בידי רשימה של חמשה יהודים רוסים, שהתחייבו להרים סכום של תשעים אלף לירות שטרלינג לקרן היסוד ועוד שלשה התחייבו להעלות את הסכום הזה עד מאה אלף לירה שטרלינג. מובטחני שרכש נרכוש את הסכום של עשרים וחמשה מיליון לירה שטרלינג לקרן־היסוד. העם היהודי ימלא את חובתו, אולם אנחנו הציונים צריכים להיות הראשונים בהפרשת המעשר ויתר חלקי העם יבואו אחרינו ויעשו כמונו.

בהזדמנות זו רוצה אני להביע את תקותי, כי הועידה תשלח טלגרמת־ברכה לסיר הרברט שמואל (מחיאת־כפים ממושכה).

הד"ר ווייצמאן מסיים את נאומו ואומר: מקברות חוזינו, נביאינו וגדולינו שבהר־הזיתים בא הרוח של גאון עמנו ומשרה את שכינתו בקרבנו, והוא המורה לנו את הדרך למטרתנו ולהצלחתנו (מחיאת כפים סוערת).

אחרי נאומו של הד"ר ווייצמאן נעשתה הפסקה לחצי שעה והרבה מהנאספים נתנו את תרומותיהם לקרן־היסוד.

ה ב ח י ר ו ת .

הד"ר ל. מוצקין בשם „ועד־הזקנים" מודיע על תוצאות השקלא־וטריא, שבה עסק הועד ימים רצופים אחדים בנוגע לבחירות של ההנהגה החדשה. על־פי החוקה הציונית — אומר הד"ר מוצקין — הרשות לבחור בועד־פועל חדש היא רק בידי הקונגרס, אולם מפני התנאים המיוחדים, שבהם נתונה ההסתדרות הציונית עכשיו, אי־אפשר להשאיר את המצב הקיים ויש לבחור בהנהגה מוכשרה וראויה לתפקידה. וכדי לאפשר את הבחירות בועידה זו, הגישו כל חברי הועד־הפועל את פטוריהם. ו„ועד־הזקנים" בהכנסו לישיבה דן על כל מועמד ומועמד בכובד־ראש, מפני שהיה מחודר מההכרה, כי הצלחת עבודתנו הקרובה תלויה הרבה באנשים שנבחר בהם למנהיגינו. אחרי עיון מרובה בא הועד לידי ההחלטה הזאת, שאני מתכבד בזה להציעה לפניכם:

לבחור: לנשיא הכבוד של ההסתדרות הציונית — השופט העליון לואיס ד. בראנדייס.

לנשיא ההסתדרות הציונית — ד"ר חיים ווייצמאן.

להיושב־ראש של הועד־הפועל המצומצם: מר נחום סוקולוב.

(בהזכיר הד"ר מוצקין את שלשת השמות האלה קמו כל הנאספים ממקומותיהם וערכו אובאציה סוערת להמנהיגים במשך זמן ארוך).

שלשה אלה — מוסיף הד"ר מוצקין — ימנו את ראשי הדפרטמנטים השונים באשורו של הועד־הפועל הגדול. מלבד הועד־הפועל יוצרו מועצה אקונומית וועד־נאמנים (באארד איי טראסטיעס), שחבריהם יהיו אנשי־שם.

הצעת „ועד־הזקנים" נתקבלה פה־אחד בתשואות־חן אדירות.

הד"ר ווייצמאן ממלא אחרי דברי הד"ר מוצקין ואומר: נסינו להמשיך אל עבודתנו כחות חדשים וסוף־סוף עלה בידנו הנסיון הראשון הזה. אמנם עדיין לא ציונים הם במובננו אנו, אולם מקוה אנכי שבמשך עבודתם יהיו לציונים, ואפשר שעל־פי השקפתם אינם רוצים עוד להספח אל הסתדרותנו, אבל נכונים הם לעבוד ביחד אתנו במקצועות ידועים של עבודתנו. בין האנשים החדשים האלה יש כאלה הידועים לשם ולתהלה בעולם הפינאנסי, אלה מטעמים ידועים אי־אפשר לי עדיין לגלות את שמותיהם. ובזה אקרא לפניכם את חוקת ועד־הנאמנים:

ו ע ד ־ ה נ א מ נ י ם .

ההסתדרות הציונית תמנה ועד־נאמנים בן שלשה חברים. תעודת הועד הזה היא:

א) להשגיח על כספי ההסתדרות שיוצאו לצרכים ולמטרות, שמחליט עליהם הועד הפועל של ההסתדרות הציונית מפקידה לפקידה.

ב) תעודת הנאמנים היא גם־כן להקציב את הסכומים הנצרכים למטרות וצרכים שונים.

ג) הנאמנים יראו את החשבון בכל חודש וחודש ויגישו אותו להועד הפועל.

ד) הנאמנים אינם אחראים בעד הפסדות ממון.

לחברי הועד הזה נמנו: סיר אלפרד מונד, הלורד רוטשילד ומר ברנארד פלקסנר.

בנוגע למועצה האקונומית השמיע הד"ר ווייצמאן את הדברים האלה:

כדי למהר בעבודת התפתחותה של ארץ־ישראל נוצר ועד, שחבריו הם אנשים מפורסמים בעולם המסחר והפינאנס והידועים לשם במדינה הזאת ובשאר מדינות תבל ואליו יסופחו גם באי־כח ההסתדרות הציונית.

כל ההצעות האלה נתקבלו פה־אחד.

הד"ר ל. מוצקין מציע אחר־כך בשם „ועד־הזקנים" את הרשימה של חברי הועד־הפועל הגדול.

על־פי הצעתו של מר ל. ליפסקי נתקבלה כל הרשימה (ען בלאק).

בשם „ועד־הזקנים" מציע הד"ר מוצקין שמנין (קוואָרום) של הועד־הפועל יהיה שליש מחבריו. כנגד זה מציע מר י. די־האאז, כי המנין הזה יהיה לפחות

מארבעים וחמישה חבר. אחרי ויכוחים סוערים שארכו שעה ויותר נתקבלה הצעתו של מר י. די־האאז בהוספת־התקון של הד״ר קליין, שאם בהכנס הועד־הפועל לישיבה לא ימצא המספר ארבעים וחמישה, אז יש לדחות את הישיבה לשבוע, ואם גם אז לא יגיע מספר החברים לארבעים וחמישה ישבו גם שלשים וחמשה למנין.

עלה על הבימה הרב אבינר מאהבנדריה והודיע במשך רגעים מספר על הגאולה „הקטנה" שזכינו לה עכשיו ועל הגאולה הגדולה לעתיד לבוא בשוב ה׳ את שיבת ציון ובקבצו את פזורינו מארבע כנפות הארץ ימכים בבטחה ובתקוה בשם המזרחי, כי נקבוץ עוד יותר מעשרים וחמשה מיליונים לקרן־היסוד.

נ א ו מ י ־ ה נ ע י ל ה .

מר נחום סוקולוב נושא את הנאום הזה:

הועידה הזאת מסמנת פרק חדש בקורות הציונות: בה הונחו שתי אבני־הפנה לעבודתנו הקרובה והן: קרן־היסוד וההנהגה החדשה. בתור אחד מחברי ההנהגה הזאת אני מודה לכם על הכבוד שחלקתם לי ולחברי. אמנם לא לשם כבוד קבלנו עלינו את החובה והאחריות הקשה הזאת. לא שררה נתתם לנו אלא עבדות, אבל עבדות נעימה וקדושה, עבדות לשם העם, לשם קנינינו ואינטרסינו הלאומיים — זוהי עבדות לשם אידיאל רם ונשא, ואת העבדות הזאת אנחנו מקבלים באהבה ובהכרת־תודה.

כל אחד מאתנו צריך לראות את עצמו כאילו הוא מתחיל את העבודה ולא כמו שנגמרה. יום חדש ועבודה חדשה. כבר נלאינו לשמוע אל הנאומים והדבורים, נמצא־נא את המרגוע והנוחם בפעולות ומעשים, כי רק אלה יובילונו למטרתנו ורק הם ינחמונו משעבוד גלות ומעבדות זרה וקשה. אמנם אין ארץ־ישראל נקנית אלא על־ידי יסורים, אבל אלה הם יסורים של אהבה, חבלי לידה ויצירה של עם המתנער לחיים חדשים במולדתו העתיקה.

בועידה זו נתגלו שוב כל חלוקי־הדעות וישנויי־ההשקפות שבעמנו. אולם לדידי לא ריעותא אלא מעלה אני רואה בזה. כי לא עדר ולא גדוד של חיילים הננו, אלא עם שנתון בחוש הבקורת והאנאליזה. ועם כזה עם חיים הוא ועם חכם ונבון. ורק עם כעמנו זה ראוי ומוכשר לחולל את הפלא הגדול של שיבת־ציון. ועם זה כשם שנתקיימה בו קללת הנביא „מהרסיך ומחריביך ממך יצאו" כן תקוים בו ברכה הברכה, שאנו מברכים אותו היום: „בוניך ומקימיך ממך יצאו!"

הרב סילבר (מאמריקה): לא מיואשים ומדוכאי־רוח אנו עוזבים את האולם הזה, אלא מלאי־שמחה, תקוה ובטחון. הסכסוכים וחלוקי־הדעות שנתגלו בועידה זו הם בבחינת ריב־משפחה שערכו כלפי פנים ולא כלפי חוץ. כלפי חוץ יש לנו חזית אחת מוצקה ובבירה, שכל שונאינו ומתנגדינו לא יבקיעו אליה.

ציוני אמריקה מביעים את נאמנותם, מסירותם והכרת תודה להמנהיגים הציונים שהובילונו עד הלום וביחוד הם מביעים את קורת־רוחם שקבינט מדינתם העמד, ביחד עם שני חבריו, לעבודה בראש ההסתדרות הציונית. ציוני אמריקה בוראי שימלאו את חובתם בשלמות, ולא רק „מעשר" יתנו, אלא הרבה יותר. גם חמשים אחוז מהונם ורכושם, גם את כל רכושם והונם וגם את חייהם יקריבו לשם הגשמת האידיאל הציוני.

היושב־ראש לואיס בראנדייס: הועידה הישנתית הולכת וקרובה לקצה. אולם עבודתנו העיקרית מתחילה זה עכשיו. ורק אז נהיה ראויים לשעת הביישר הגדולה הזאת ורק אז נהיה כדאים להעם היהודי אם בשיבנו אל ארצות־מגורינו השונות נגש אל העבודה ונמלא את החובה והאחריות שהוטלו עלינו!..

מעין תשובה לדברי היושב־ראש פרצה שירת־אדירים של ה„תקוה" שהושרה על־ידי כל קהל הנאספים בהתלהבות רבה ובכונה עצומה, ועם גמור השירה נסגרה הועידה החשובה הזאת.

הוֹעִידָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַמּוֹרִים הָעִבְרִים בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית וְקַנָדָה

(המשך).

י ש י ב ה ג׳.

על הפרק:

א) המשך הדין־וחשבון על־דבר מצב האגודות והחנוך בערי השדה.

ב) המשטר הפנימי — הרצאה על־ידי מר פרידנר.

ג) עתונות המורים — הרצאה על־ידי מר רובינשטיין.

מר הנדלמאן מוסר דין־וחשבון על־דבר מצב החנוך בדיטרויט. יש שם בית־ספר מרכזי ובניה לו במערב העיר. לבית־הספר בנין חדש, שלשה מורים מלמדים שם. היחס של ועד החנוך אל המורים יפה ורצוי. התלמידים מתקדמים. הדבור העברי מפותח בבית־הספר.

מר גבריאלי מוסר דין־וחשבון על־אודות מצב החנוך בקנזס־סיטי. כשנים־עשר אלף יהודים בה. מספר בתי־הספר ששה. רק כתשע מאות תלמידים מבקרים את בתי־הספר. שיטת עברית בעברית מתפשטת בכל בתי־הספר. כל המורים התאגדו לקבוצה. המורים באים בדברים עם ועדי החנוך ליסד פדראציה חנוכית בכדי להכניס את כל בתי־הספר תחת הנהגה אחת, ובכדי להשלים בהם תכנית אחת. קבוצת המורים משתדלת גם־כן להעמיד את קיום בתי־הספר על יסוד תמידי ובטוח.

בן־אליהו מוינטריאול, קנדה: הקהלה היהודית יפה. בנין בית־הספר מפואר. אין התענינות בחנוך. מצב החנוך בטורונטו ובמונטריאל הוא עוד גרוע מזה. שם מבכרים את המלמד הרגיל על המורה העברי. צריך להשתדל לעורר את יהודי קנדה לארגן מחדש את בתי־הספר הקיימים.

נגמר הדין־וחשבון על־דבר החנוך והאגודות ורשות הדבור ניתנת למר פרידנר להרצות על המשטר הפנימי.

מר פרידלנד: מר ווייטמאן מנה בנאומו הרבה קלקולים של החנוך, ואני חפץ למצוא תקונים להם. המורה צריך להיות עסקן חנוכי. אין להרחיק את בעל־הבית אלא לקרבו ולנהלו. יש חסרון גדול ברבוי הדירקטורים — רבוי זה גורם לחוסר אחריות. לטובת החנוך צריך להקטין את מספר הדירקטורים. ועד קטן בן חמשה יכול לפעול יותר מועד בן ארבעים. בתי־הספר העממיים שבניו־יורק מתנהגים על־ידי ועד חנוך בן שבעה. ועד זה הופחת מארבעים וששה חברים עד שבעה ומצב החנוך לא הורע כלל על־ידי זה. אם אין לדרוש שמנהל בית־הספר יבחר על־ידי המורים הרי יש ויש לדרוש שלא להכנים מנהל אל בית־ספר שמוריו מתנגדים לו. חבר המורים צריך לאשר את בחירת המנהל. התקציב השנתי צריך להערך על־ידי המנהל בעזרת המורים והועד, כי ענין הכספים הוא ענינו של המנהל — באיכה המורים.

את הקלקול של קצור שעות הלמוד אי־אפשר מפני בריאות הילדים לתקן על־ידי הארכת השעות, אולם צריכים להוסיף לשעות הלמוד דברים אחרים כעין טיול, זמרה, שיחות והוי אגורות.

בנוגע לבדידות המורה הריהו בודד לא מפני שהוא רחוק מסביבת הגדולים, אלא משום שאיננו די קרוב לסביבת הקטנים.

אחרי בערות ההורים אפשר לבער על־ידי יחס של חבה אליהם מצדנו. צריך להזמינם לסיום בניהם בבתי־הספר, צריך לסדר נשפים בשבילם וכו'. עלינו ליסד בתי־ספר עיוניים בשביל אלה שגמרו את בית־הספר לקטנים. בתי־ספר לבני־הנעורים אין לנו כמעט כלל. בית־הספר העברי צריך להיות לא רק בית־אולפנא, אלא מרכז לחיים העבריים של השכונה — לא בית־ספר כי־אם מרכז עברי (מחיאת כפים).

מר רובנישטיין מרצה על „עתונות חנוכית": עתונות ולא עתון אחד. הסתדרות המורים צריכה ליסד שלש במות ספרותיות. א) עתון פדגוגי, למורים. ב) עתון חנוכי להורים. ג) עתון לילדים. הראשון במעלה ובחשיבות הוא העתון למורים. תפקידו יהיה לשמש בתור כלי־מבטא לאידיאלים החנוכיים שלנו ולברר את הפרובלימות הקשות של חנוכנו. רוב המורים אינם יודעים בבירור לענות על השאלה „למה אנו שואפים בחנוכנו?" ההגדרה היותר נכונה למטרת החנוך העברי בגולה היא זו: אנחנו צריכים לחנך את ילדינו באופן כזה שכשיגדלו ירגישו את אי־הנורמאליות של חייהם, של חיי כל האומה בגלות. אנחנו צריכים לחנך את הילד העברי באופן כזה שירגיש את התלישות שבחיינו, את כל השלילה שבנו ומתוך שלילה זו יבואו לידי חיוב. והשאלה היא, כיצד נוכל להשיג את המטרה הזאת? כל עבודה חנוכית בבית־הספר אינה יכולה להצליח אלא אם כן היא מבוססת על הרשמים שהילד מביא מבית אבא אל בית־הספר. את הרשמים האלה המורה מפתח ואורג מהם את רקמת חיי הנפש של החנוך. הקושי הכי גדול בעבודת המורה הוא שהוא עובד בתוך „וואקואום" רוחני. הילד בא אליו ואינו מביא אתו מבית־אבא שום רשמים, שום נסיונות עברים שיוכל להשתמש בהם — והרי זה בבחינת „תבן לא נתן לנו ולבנים אומרים לנו עשו". הנה פרובלימה קשה שעתוננו הפדגוגי יהיה צריך לטפל בה ולבקש לה פתרונים. והנה לדוגמא עוד פרובלימה אחת. כיצד להפוך את החנוך העברי מחנוך מלולי לחנוך מעשי? המחנכים המודרניים מופרים בערכה של המלה בעבודת החנוך. כדי שהחניך ירגיש, ידע ויפיר את הדברים הוא צריך לא לדבר את הדברים או לשמעם כי אם לעשותם. רק על־ידי טפול בחומר נעשה החומר קרוב לו. הוא תופס את מהותו וערכו ומתמזג אתו. לא קשה ביותר להפוך את הלמודים למעשיים, אולם בבית ספרנו בגלות הרי

החנוך רק ספרותי, כיצד עלינו להלחם במלוליות הנבובה והיבשה? הפרובלימות האלה שהשתמשתי בהן לדוגמא הן רחבות ועמוקות ועוד רבות כמוהן אשר עלינו לחקור אותן ולבקש פתרונים להן ולעבודה זו היה מוקדש העתון הפדגוגי שלנו.

ב) במה חנוכית להורים. בשעה שאנו מאשימים את ההורים אנו צריכים להאשים את עצמנו תחלה על אשר לא דברנו אליהם, על אשר לא עוררנו את תשומת לבם אל השאלות שלנו. האורגאן הזה שידפס ביהודית ובאנגלית ישתדל להשכיל את ההורים ויעוררם לעבודה תנוכית משותפת עם המורים. בימים הראשונים ישולח להורים רגם על־ידי תלמידי בתי־הספר ואחר כך כשיתרגלו אליו ישלמו בעדו. באופן כזה נוכל להגיע לכל־הפחות פעם בשבועים לשלשים אלף בתים עבריים.

ג) העתון לילדים. היסוד של עתון כזה צריך להיות עולם הילדים ועניניהם היקרים להם וקרובים ליהם. טעות היא להשתמש בעתון לילדים עברים בכדי להקנות להם את היהדות והמאור שבה. עתון לילדים צריך קודם כל למלא את משאלות הילד באשר הוא ילד. הסגנון צריך להיות קל מאד ונוח למקרא אפילו לדרדקי. בכל גליון צריך לבוא גם מהור לוקאלי בכל פעם מהיי עיר אחרת כדי לענין את הקוראים של כל עיר ועיר. שלש הבמות האלה כשתעמודנה על הגובה הדרוש עלולות להצעיד את החנוך העברי צעדים ענקים קדימה ובשבילו בלבד תקנה הסתדרות המורים זכות קיום (מחיאת כפים).

הועידה בוחרת במר מקסימון ליושב־ראש לישיבה הרביעית ובמר קפשטין ובמר דבים למזכירים. הישיבה השלישית נסגרת.

ישיבה רביעית.

על הפרק:

א) מהותה של ספרות פדגוגית — הרצאה, ד"ר נ. טורוב.

ב) הסתדרות מורים — הרצאה, מר הלוי.

היושב־ראש מר מקסימון פותח את הישיבה ומציג לפני הנאספים את המרצה הנכבד, הד"ר טורוב מארץ־ישראל.

הרצאתו של הד"ר טורוב נדפסה ב„התורן".

מר הלוי מרצה על־דבר „הסתדרות המורים":

שתי מטרות להסתדרות המורים — הטבת מצב החנוך והטבת מצבו של המורה. על־ידי הטבת מצב המורה ישתבח מצב החנוך. על היסוד הכפול הזה יכולים כל המורים להתאחד. האגודה בניו־יורק רכשה לה עמדה תזקה כלפי פנים וכלפי חוץ משום שהטעימה והדגישה את הצד האקונומי. האגודה הביאה לחבריה תועלת ממשית ולכן היה לה הכח להטיל חובות על החברים ולדרוש מלואם. הסתדרות המורים לא תהיה מורכבת מחברים בודדים כי־אם מאגודות, וכל אגודה ואגודה כדי שיהא לה בסיס קיים צריכה לעמוד על העיקר הפרופיסיונאלי והערבות היוניוניסטית. הגיעה השעה שגם המורה וגם הקהל יתיחסו אל ההוראה כאל פרופיסיה נכבדה. בהתאם אל האמור לא תכיר ההסתדרות שום אגודה שלא יעמוד בראשה ועד פועל לכל־הפחות לחצי שנה ואשר ינתן לו יפוי־כח גמור לדבר ולפעול בשם ביה"ד עד עבור זמן פקידתו. הסתדרות מורים חזקה מיוסדת ע"י היסודות האמורים יש בה עכשיו גם משום הכרח וגם משום יכולת (מחיאת כפים).

בבחירה במר הלוי ליושב־ראש ובמר סלבקין ובמר לוין למזכירים נגמרה הישיבה הרביעית.

ישיבה חמשית.

על הסדר:

א) הוצאת ספרות חניכית — הרצאה, י. ז. פרישברג.

ב) תפקידו של המורה העברי — הרצאה, א. אבן.

היושב־ראש מר [illegible] נותן את רשות הדבור למרצה מר פרישברג.

מר פרישברג: [illegible], אבל אחד [illegible] מתאימים. אנו צריכים [illegible] בספרי [illegible], אנחנו [illegible] אם [illegible] אנו [illegible] בעבודתנו [illegible] צריכים אנו [illegible] בלמודים. [illegible] התלמיד לא הושם לב עליו. ההורים מתיחסים בשויון־נפש לחנוך משום שהתלמיד העברי קשה יותר מדי בשביל בניהם. [illegible] החל מספר הקריאה ובחמש בתנ"ך, צריכים יבואו עם באורים ברורים וקלים, כדי [illegible] בספרי [illegible]. על־ידי זה יתרגל הילד להבנין [illegible] בעצמו. אנו צריכים [illegible] צריכים להוציא סריה שלמה של ספרי קריאה מן שנת הלמוד הראשונה עד האחרונה. [illegible] בבאורים [illegible]. בקצרה הייתי אומר, אנו צריכים להדש את ימי הפרושים. צריכים אנו להוציא גם ספר טוב של בקורת הספרות. עכשיו הרי כל מורה [illegible] „בדבר עצמי". בסוף דבריו מודיע המרצה על־דבר יסוד הוצאת ספרים בשם „למען תנוקות של בית רבן" על־ידי אגודת המורים דניו־יורק ומביע את תקותו, כי [illegible] את ההוצאה ותביאה [illegible] תעודתה (מחיאת כפים).

מר אבן ממיניאפוליס מרצה על תפקידו של המורה העברי: שלשה שותפים בילד, לפי דברי הז"ל: הקדוש־ברוך־הוא, אביו ואמו. אולם באמת יש עוד שותף רביעי — המורה, המטפל בנשמתו של הילד. אולם כאן באמריקה נברא יחס של בוז, יחס מחפיר למורה העברי. כבוד המורה לא חולל, אלא גלה ממנו כל כבוד. אבל לשמחתנו התחיל היחס הזה להשתנות לטובה בזמן האחרון, ומובטחני שסוף־סוף יכיר העם בערכו של המורה ויתן לו את אשר שלו. אבל בה בשעה שאנו מתאוננים על יחס הקהל אלינו חייבים אנו להודות שכשם שהעם רגיל לזלזל במורים כך רגילים רבים מן המורים לזלזל בעבודתם. אנחנו דורשים דרישות מאת הקהל והקהל יהיה [illegible] שהדרישות האלה מחייבות אותנו למלא את תפקידנו באמונה. עלינו לזכור שאנחנו הננו שומרי נשמת האומה, היהדות באמריקה תהיה אחרי עשרים שנה למה שאנו נעשה אותה. כדי לברר לעצמנו את תפקידנו וחובותינו עלינו לעמוד על מטרתו של בית־הספר העברי באמריקה. טעות היא שמטרת בית־הספר היא רק להקנות לילד ידיעה בלשון והבנה בתנ"ך. על־ידי למוד בלבד לא נצליח כאן לגדל דור יהודים וביחוד בשימנו אל לב שבתוקף התנאים אין התלמיד יכול לקנות לו בבית־ספרנו יותר מידיעות קלושות. מטרת בית־הספר צריכה איפוא בעיקרה להיות לא למוד, כי־אם יהוד. המורה העברי חייב ליהד את הילדים ולפחת בהם נשמה עברית, ולהריח אותם ברוחה. והעבודה הזאת, עבודת היהוד אינה כל־כך קלה כעבודת הלמוד, ואינה ניתנת להעשות על־ידי אדם, אפילו אם הוא בן־תורה, הבא אל בית־הספר לשעות ולרגעים ומודד את שעותיו מצלצול לצלצול. עבודה זו דורשת מסירה גמורה, כח של יצירה, עיון רב והבנה עמוקה ביהדות. עבודה כזו היא עבודת הלב יותר מאשר היא עבודת המח. [illegible] אני כיצד מקבלים עליהם אנשים עבודה אחראית שכזו בלי הכנות ובלי חקירות ויש להם עוד זמן להיות גם חזנים, שוחטים [illegible] או סטודנטים. הנה דורשים אנחנו מאת העם ובצדה [illegible] יהיו רווחה, והיש למי שהוא רשות [illegible] בתור ערב־רב, או [illegible] אחריותנו רבה וגדולה היא מאד, [illegible] היהדות האמריקאית בידינו היא. אשרינו אם נעשה את משלחתנו באמונה, אוי לנו אם נעשה את משלחתנו רמיה (מחיאת כפים).

מר וויטמאן נבחר ליושב־ראש לישיבה הששית, מר פ. שטין ומר [illegible] נבחרו למזכירים [illegible] הישיבה החמשית.

(סוף יבוא).

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

באמריקה.

— דין־וחשבון מהיעידה בקארלסבאד. „ועד הכינוס העממי" עורך ביום 18 לספטמבר הבא אספה פומבית גדולה באולם „ראנינגי דיל". באספה זו ימסרו צירי הועד הזה אל יעידת הכינוס בין־הארצית בקארלסבאד את הריפורטים שלהם.

הנואמים יהיו האדונים: אלכסנדר כהן, מאקס פיין, מורים רוטנברג, אברהם אפשטיין ובריך ציקרמאן. ד"ר י. ל. מאגנס יהיה יושב־ראש.

— נדבת שטרויס לעיר ניו־יורק. בראשון לספטמבר העבר קבל בשם העיר הד"ר קופלאנד, ה„קומישונר" לעניני בריאת הצבור, את „תחנות החלב" ואת המעבדה לזיקוק החלב של הנדבן החביב נתן שטרויס, שזה האחרון נדב כלפני חדשים אחדים להעיר.

טקס הקבלה הרשמית נערך במעבדה לזיקוק (348 מזרח רחוב 32, ניו־יורק) באספה מצומצמת של „גדולי" העיר שנפתחה תחת נשיאותו של בן הנדבן (הנדבן עצמו אין עכשיו בניו־יורק). שטרויס הצעיר בירר בנאומו, כי המעבדה לזיקוק חלב נוסדה על־ידי אביו (כלפני 18 שנים ויחד עם מוסד זה פתח אז רק חמש תחנות לחילוק החלב. ואילו עכשיו נמצאות תחנות כאלה ב־120 ערים באמריקה ובערים רבות באירופה.

ד"ר קופלאנד הודה בשם העיר את הנדבן והוכיח, כי המוסד הזה עשה ויעשה הרבה להצלת חיי הילדים.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

בשבוע העבר בא ללונדון זאב זאבוטינסקי.

בקשר עם זה פרסמה לשכת העתונות היהודית את הידיעות הבאות:

העתונים האנגליים היותר חשובים הדפיסו את תמונתו ומסרו [illegible] בשמו, שהוא וחבריו, אסירי עכו, נשארו, למרות העול

שנעשה להם, ידידי אנגליה. אמונתו ברגש הצדק של אנגליה — אומר זאבוטינסקי — לא רפתה על־ידי המשפט המעוות של פקידים אנגליים אחדים.

זאבוטינסקי הוא הראשון הבא מארץ־ישראל עם תעודת־מסע על שם הארץ הזאת. התעודה כתובה בשלש לשונות — עברית, אנגלית וערבית. בתופס העברי נקראת ארץ־ישראל באופן רשמי „ממלכת ארץ־ישראל".

בראיון מיוחד שהיה לסופר „לשכת העתונות" עם זאבוטינסקי בקש האחרון למסור בשמו ובשם חבריו את תודתם העמוקה אל היהדות האמריקאית ואל דעת־הקהל היהודית בעד רגשות החבה שהביעו להם בשעת בירור משפטם. קבלת־הפנים הנהדרה — אמר זאבוטינסקי — שערכה לנו היהדות הירושלמית אחרי צאתנו לחופש גרמה לנו הרבה אי־נעימות, מפני שסוף־סוף מלאנו רק את חובתנו ואיננו ראויים בעבור זה לכיבודים מיוחדים.

בנוגע לבירורי בלונדון בירר זאבוטינסקי, כי יש לו שתי מגמות: ראשית, בקורת חדשה של משפטו; והשנית, קיומו של הלגיון העברי. רבות הן — אמר — השגיאות שעשינו, כבר הגיעה העת שנתלמד לחזות מראש את העתיד להיות. אמנם, היחסים ההדדיים בין העברים והערבים הוטבו הרבה, אולם עלינו עוד לעמוד עת רבה על המשמר. הלגיון העברי צריך להתקיים באופן קבוע וצריך לקבל את טירוניו מקרב הצבור היהודי ארץ־הישראלי. הבאטאליון העברי הקיים עכשיו בארץ־ישראל מונה רק מאה חברים.

זאבוטינסקי הביע את רגשות התלהבותו בנוגע לשלטונו של שמואל. החלטת סאן־רימו והתמנותו של שמואל בתור נציב עשו רושם כביר על הערביים וגרמו להקמת מצב נורמאלי של יחוסים הדדיים שוים. הערביים הוגים חבה לשמואל, מפני שהוא מנהל את מעשיו בצדק וממנה אדמיניסטראציה טובה בארץ, וגם מפני שהוא זריז בהוצאת תכניתו לפעולות.

על שאלת בעל־שיחתו, אם אמת היא, מה שהודיעו העתונים, כי מאנגליה יסע לאמריקה, ענה זאבוטינסקי: אמנם, אני חושב על זה, אולם עדיין לא החלטתי דבר.

— ספר רשמי בדבר הציוניות. הממשלה האנגלית הוציאה ספר רשמי בדבר הפוליטיקה הציונית. בו נמסרים המישאלותיה של ההנהלה הציונית והתעודות שהובילו להחלטת סאן־רימו.

• • •

בפולניה.

— הידיעות האחרונות מווארשה הביאו פרטים ממספר גדול של יהודים שהוצאו להורג על־ידי בתי־משפט הצבאיים, אחרי שנאשמו בהושטת עזרה לבולשיביקים. בין הנהרגים יש גם הרב שפירא מפלוצק. בקשר עם משפטי־המות האלה הוציא ראש המיניסטרים הפולני, וויטוס (הנמנה על מפלגת השמאליים), גלוי־דעת רשמי, שבו הוא מאשר את עלילות העתונים הפולניים בדבר הבגידה של היהודים בפולניה בזמן נצחונותיהם של הבולשיביקים. בעיר פלוצק — היא אומר — שפכו היהודים על החיילות הפולניים מים רותחים והרב שפירא הראה לבולשיביקים סימנים ידועים שהביאו להם עזרה.

אחרי שהרב נהרג הוכח, כי התפלל תפלת מעריב על מעקה ביתו, ואת זה קבלו הפולנים לנתינת סימנים לשונא.

— העלילות הבלתי־פוסקות על היהודים בעת האחרונה, הגוררות אחריהן משפטי־מות, השפיעו על המפלגות היהודיות השונות

שתתאחדנה, בכדי להלחם בכחות משותפים נגד הסכנה הצפויה לכל הצבור היהודי בלי הבדל מעמד והשקפה.

— הציר בסיים, העורך־דין יצחק גרינבוים, הגיש דרישה לנשיא הסיים, כי יקרא למשפט את כל אלה המעלילים עליו, שבהיותו בחודש יולי העבר בלונדון התנהג כבוגד בפולניה.

כלפני עת קצרה דרשה גם הממשלה הפולנית מאת מר גרינבוים, שיברר את ענין השתתפותו באספה אחת בלונדון שבה קבלו, לפי ידיעותיה, החלטות מתנגדות לעניני פולניה.

— הסוציאליסטים הפולניים והיהודים. מפלגת הסוציאליסטים הפולניים שלחה תזכיר אל מפלגת הפועלים האנגליים, שבו היא מבררת בין יתר דבריה את השקפתה ויחסה לשאלת היהודים. הם (הסוצ. הפול.) בעד זה שהיהודים יקבלו שווי זכויות אזרחיות, אולם הם מתנגדים ניגוד גמור למתן זכויות לאומיות ליהודים ובכלל הם נגד זה שפולניה תהפך לארץ של לאומים ולשונות שונים.

בקשר עם התזכיר הזה הדפיס ה„דיילי הירולד", האורגאן של מפלגת הפועלים, מאמר חריף נגד הסוציאליסטים הפולניים. העתון אומר, כי הסוצ. הפול. הם הרכבת אלמנטים של הבורגנות הקטנה, והם אחראים בעד הפוגרומים הנערכים ביהודים לא פחות מהמפלגות האחרות.

* * *

בהונגריה.

מלונדון מודיעים, כי יהודי בודאפשט ארגנו „הגנה עצמית". החברים יעמדו על המשמר ולא יתנו לפורעים ההונגריים להתפרץ אל רחובות היהודים.

בעיר דיבריזשין היתה זה לא כבר ועדה שנשלחה מטעם הממשלה האנגלית לחקור את הפוגרום שהיה שם. הועדה אישרה, כי היו שם הפגנות אנטישמיות ושני יהודים נהרגו. אולם יחד עם זה מסרה הועדה את הפרט המוזר הבא: בבואה אל העיר מסר לה רב הקהלה, קראוז, מכתב, שבו מכחישת באופן מוחלט הידיעה בדבר פוגרום ביהודים.

• • •

בטשיכו־סלובקיה.

— ועידת „אגודת ישראל". בפרשבורג נפתחה בראשית ספטמבר ועידה בין־ארצית של הסתדרות היהודים החרדים „אגודת ישראל". הממשלה הטשיכו־סלובקית שלחה את בא־כחה, ד"ר סימקוביץ, לברך את הועידה. הוא הראה בנאומו על התפקיד החשוב שיהודי טשיכו־סלובקיה ממלאים בהתפתחות הריפובליקה של הארץ הזאת. הנשיא מאזאריק והמיניסטרים זראבר, מארקוביטש, דירר והאברמאן שלחו טלגראמות של ברכה. הועידה החליטה לקרוא בהזדמנות ראשונה לקונגרס בין־ארצי של חברי „אגודת ישראל". החלט גם־כן להעביר את הלשכה הראשית של ההסתדרות מציריך ללונדון. הועידה בחרה בועד מרכזי בן 45 חברים.

— הגירת יהודי פולניה דרך פראג. בטלגראמה אל „ועד החלוקה המאוחד" כותבים באי־כחו בפראג את הדברים הבאים: „עד היום — 30 לאוגוסט — כבר שלחנו מכאן לאמריקה דרך רוטרדאם, אנטוורפן והאוור יותר מ־600 מהגרים. כל אלה באו מווארשה בלי תעודות־מסע מאושרות, מפני שהציר האמריקאי עזב את העיר.

בעת נמצאים בפראג עוד כ־600 מהגרים ומספר יותר גדול מזה הוא בדרך לעיר הזאת. לפי ידיעות, כי בערך 15 אלפים מהגרים עזבו את פולניה ללכת לפראג. ועד ההלוכה נותן להם עזרה מדינית, מסייע להם לקבל תעודות־מסע ובכלל דואגת לכל צרכיהם מיום בואם עד נסעם משם.

פה נוסד גם ועד עזרה לעזרת המהגרים והועד הזה משתתף בגבורה המתנדבת עליהונים.

* * *

בארץ־ישראל.

— הגירה. לשכת העתונות היהודית מודיעה: לפי מה שנאמר מפי שרפים הרשמים הגדולים כבר לוחים הגירה יהודית גדולה לארץ־ישראל. בכל שבוע באים מהגרים יהודים רבים מאות.

— הגיעת ימי האספת הנבחרים. מודיעים מירושלים שאספת הנבחרים תקרא בהחלט ביום 7 לאוקטובר. מטרתה הראשית של האספה הזאת — לבחור בועד פועל שישא יותר בשם כל היהדות הארץ־ישראלית. הועד הפועל הזה ישפיע גם את מרומי של ועד הצירים.

— פטורי פקיד עליון אנטיציוני. הנציב שמואל דבר את התפטרותו של הגיברנור האנטיציוני מחיפה, סטירנר בטינטון, וכפי הנשמע יתמנה במקומו מי שהיה הגוברנור בירושלים, הקולונל סטורס.

— שיחה עם פייזל. לד״ר אדר, אחד מחברי „ועד הצירים״, שנסע זה לא כבר ללונדון, היתה שיחה ארוכה עם פייזל בחיפה.

— „הערבים מתחרטים״. לפי ידיעות עתוני ארץ־ישראל מתחרטים הרבה ממנהיגי הערבים הסורים על התיחסותם השלילית אל הציונות. הם מודים שהתנגדותם אל תביעות הציונים גרמה הזיק מדיני לתביעות שלהם עצמם.

— הלבנון בתור ממלכה מיוחדת. בראשון לספטמבר העבר הכריז הגנרל גורו הנציב העליון של צרפת בסוריה, על הגליל „לבנון״ בתור ארץ מיוחדה. גבולי הארץ החדשה הזאת הם: בצפון — הנהר כביר ומשם תמשך דרומה עד ארץ־ישראל. העיר ביירוט תהיה בירת הארץ. האזרחים מקבלים אינטימיות ארמיניסטראטיבית. אירב במיבי המדיני תמצא ברשותה של צרפת. הדגל הארץ הלבנוני יהיה הדגל הצרפתי עם תמונת ארז בין שדרותיו.

— מותו של ביאנקיני לא נתאשר. הלשכה הציונית הראשית בלונדון מודיעה, כי עד עכשיו לא נמצא עדיין שום סימן לגורל היהודי בצבא האיטלקי ביאנקיני שהודיעו עליו, כי נפל חלל בידי הבדואינים. הלשכה משערת, כי הוא חי ונמצא שבוי בידי הבדואינים.

התנועה הלאמית

ניו־יורק: באספה ציונית פומבית. הועד המרכזי של ציוני ניו־יורק עורך אספה ציונית גדולה ביום החמישי, 16 לספטמבר, באולם ה„סנטראל דזשואיש אינסטיטוט״ (125 מזרח הרחוב). באספה זו ינאום מר אב. גולדברג, ששב זה לא כבר מארץ־ישראל, על הנושא „ארץ־ישראל כמות שהיא ומה שאפשר לה להיות״.

מר גולדברג שהה בארץ־ישראל יותר משלשה חדשים, ומלבד מה שבקר הרבה רשמים הוא ממדינות ארץ־ישראל העתיקה ומכל החדש הנוצר בארץ־ישראל החדשה, — מלבד זה חקר ודרש בהתמסרות מרובה על תנאי חיי הארץ לשם תכניות מעשיות בנוגע למפעלים שצריך להתחיל ברם תוכם. רשמיו ומסקנותיו של החקירה והדרישה שלו יהיו איפוא תוכן נאומו הנזכר.

הועד המרכזי מקוה, שציוני ניו־יורק והסביבה ידעו להשתמש בהזדמנות זו ויבואו לשמוע את „פרישת השלום״ ההית מארצנו.

— אזכרה לנשמת וולפסון. ביום השלישי העבר, 7 לספטמבר, נערך על־ידי השבינה הציונית הראשונה בניו־יורק נשף אזכרה לנשמת המנהיג הציוני דוד וולפסון. הנואמים היו: ד״ר ב. אפשטיין וז. קוטלר. עריכת האזכרה הזאת תמשך גם בימות השבוע הבא על־ידי השבינה הציונית והאגודה העברית.

שונות

תשובת מדינאי איטלקי לייבל ריינאך.

באחד מגליונות „הארץ״ האחרונים נתפרסמה ידיעה מענינת בדבר המתבולל הידוע יוסף ריינאך מפאריז.

בשעת העלאת שאלת ארץ־ישראל לפני מועצת המדנאים של הממשלות המאוחדות בסאן־רימו נמצא שם ריינאך, שבא בכוונה להשתדל, שתתקבל החלטה מתנגדת לשאיפות הציונים. כשפנה בנדון זה אל בא־כח הממשלה האיטלקית, הביט האחרון עליו בתמהון ושאל אותו:

— **בשם מי בא אתה להציע את דבריך?**

— בשם „חבר ידידי הארץ הקדושה״. **החבר הזה מלא את ידי להשתדל בדבר הגנה על המקומות הקדושים.**

המדינאי האיטלקי ענה לו בידידות:

— בועידתנו נתעסק בפלשתינה יהודית ולא בפלשתינה נוצרית.

ובזה נגמר הראיון.

* * *

ה„סופריזש״ של הנשים הציוניות.

בקשר עם זה שהנשים באמריקה קבלו „שווי זכויות״ באופן חוקי, אנו חושבים לא למותר לפרסם את הידיעה הבאה:

בישיבת הפתיחה של הקונגרס האינטרנאציונאלי בעד זכות הבחירה והבחירה בשביל נשים (שהיה בימי החדשים אחדים בג׳ניבה) הזכירה נשיאת הקונגרס בנאומה את העובדה, שבהסתדרות הציונית נתנה לנשים מכל הזכיות הפוליטיות ושארץ־ישראל תחת שלטון ציוני תחשב בין המדינות המדרגיות שנתנו לנשים שווי־זכויות גמור פוליטי וסוציאלי.

* * *

גורדוי יתישב בפאריז.

כפי שמודיעה לשכת העתונות היהודית יסע גורדוי בקרוב מלונדון לפאריז, על־מנת להתישב שם שוב.

ברכת שנה טובה לעורך „התורן“ מר ראובן בריינין ולמשפחתו.

א. נ. פרלברג.

שנת ברכה והצלחה להורי, לכל בני משפחתי ולכל ידידי; לחברי במערכת ובההנהלה ובבית־הדפוס של „התורן“; לכל הסופרים והקוראים העברים; לחברי ב„בית־המדרש למורים של ה„מזרחי“ ו„ישיבת ר' יצחק אלחנן“ ולתלמידיו; לחברי המורים העברים; ושנת גאולה וישועה לכל בני עמנו — מאחל

א. נ. פרלברג

שנה טובה, שנת גאולה וישועה לכל מיודעינו בכל אתר ואתר.

ד"ר נח שכטר ומשפחתו

צאתכם לשלום!

תלוה־נא ברכתנו את חברנו וחברתנו

ליאון ומרים בירמן

בדרך עלותם הרמתה אשר בגליל להתישב על „אחוזתם“. אשריכם שזכיתם לכך, ומי יתן ותמצאו שם את הספוק הנפשי שאליו התגעגעתם.

יהושע
רבקה
פנינה
אליעזר
ברוך } זליגמאן

כ"ב אלול, תר"ף — שיקאגו, איל.

בימי ראש־השנה תשהה משפחת בירמן בבית מר ל. געלמאן,

511 Thatford Avenue, Brooklyn, N. Y.

החברים בניו־יורק יכולים לראותם שמה.

יצא לאור

החרבן

מאת א. זולה (תרגום ט. פרובה)

חלק שני

מחירו בארץ־ישראל 17 ג' וחצי. בחוץ־לארץ 4 שילינג.

נמצא למכירה גם־כן

החרבן, חלק א'.

מחירו כנ"ל

המכירה הראשית בבתי־מסחר:

הלל קרוגליאקוב, יפו

קרוגליאקוב וקרלין, ירושלים

יצא זה עתה לאור ספר דרוש חדש

רעיונות והמר לדרוש

לכל פרשיות השנה

מאת

הרב יעקב לוינסון

רב דבית־המדרש הגדול, ברונזביל, ניו־יורק.

ספר הדרוש החדש הוא באמת דבר חדש בעולם הדרוש, מפני שהוא מכיל בתוכו רעיונות חדשים מספרות הדרוש, לוטים במאמרי חז"ל בסגנון מיוחד שלא בא עוד כבושם הזה בספרי הדרוש. בו ימצאו הדרשנים והמטיפים מעין נובע וחומר רב לדרוש לכל מקצועות החיים, יחד עם זה הוא מיוחד בסגנונו הנעים והצח. הספר הזה נכתב בשפת עבר צחה ועל־פי רוח הדעת החדשה.

מחיר הספר $1.25 עם המשלוח

נתקבלו זה עתה

אתרוגים לולבים והדסים

מארץ־ישראל

בבית־מסחר הספרים של

ש. דרוקערמאן

50 קאנאל סט., ניו־יורק

נמצאים למכירה

אתרוגים, לולבים והדסים מובחרים ומהודרים

אלה הם המחירים:

מובחר שבמובחרים מארץ־ישראל	$5.50
נומר 1 מארץ־ישראל	4.50
נומר 2 מארץ־ישראל	4.00
נומר 3 מארץ־ישראל	3.00

עם כל אתרוג נשלחים:

לולב. ירוק, סדר הדסים ירוקים והקשורים

והנני מבקש להבאים עמדי בברית המסחר וגם לאלה אשר מחדש יבואו, כי יזרזו דרישתם בהקדם, ואמונת בית־מסחרי ערבה, כי דרישתם תמלא הן בטיב הסחורה וחיבושם והמשלוח בעתם ובזמנם באופן היותר נעלה ובמקח השוה ויהא לכם בטוח שיפיקו רצון וישבעו עונג.

ברגשי כבוד,

S. DRUCKERMAN

50 Canal Street, New York, N. Y.